

III. Mustafa'nın Bostancılar Ocağı Kütüphanesi ve Vakfettiği Kitaplar

Muhammed Özler* - Kadir Demirel**

Öz

III. Mustafa tarafından kurulan Bostancılar Ocağı Kütüphanesi hakkında bazı bilgiler bulunuyorsa da söz konusu kütüphane ile ilgili şimdiye dek müstakil ve kapsamlı bir inceleme yapılmamıştır. Osmanlı kütüphaneciliğinin zirveye çıktığı XVIII. yüzyılda tesis edilmiş olan bu kütüphane hakkındaki bilgilerin sınırlı oluşu ve kitaplarının kataloğunun yayınlanmamış olması da adı geçen kütüphanenin kültürel değerinin anlaşılmasını güçleştirmiştir.

Osmanlı kütüphaneciliğine katkıda bulunmak amacıyla vakfiye ve arşiv kaynakları temel alınarak kaleme alınan bu makale; giriş, iki ana bölüm ve eklerden oluşmaktadır. Giriş kısmında kısaca III. Mustafa'nın hayatından bahsederek onun kitaplara duyduğu ilgiyi açıklayacak ve XVIII. yüzyılın ilk yarısında padişahlar tarafından kurulan kütüphanelere ait örnekleri sunacağız. Birinci bölümde Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nin kuruluşu, işleyişi, personelleri, personel ücretleri, fizikî yapısı ve kütüphanedeki kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne aktarılma sürecini değerlendireceğiz. İkinci bölümde ise kütüphanenin kataloğunu tanıttikten sonra kitaplarla ilgili istatistiksel bilgiler verecek, vakfedilen kitapların hangi konulara ait olduğunu belirtecek ve ana hatlarıyla kitapların özelliklerine değineceğiz. Ekler bölümünde de kütüphanede bulunan kitapların tam listesini, kütüphaneye ait muhasebe kayıtları ile kütüphane kitaplarının Lâleli Kütüphanesi'ne taşınması sürecine dair belgeleri neşredeceğiz.

Anahtar Kelimeler: III. Mustafa, Kütüphane, Kitap, Osmanlı Kitap Kültürü, Bostancılar Ocağı Kütüphanesi.

* Uzman, Türk Tarih Kurumu, Bilimsel Çalışmalar Müdürlüğü; Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı - Specialist, Turkish Historical Society, Department of Scientifical Studies; PhD Student, Selçuk University, Institute of Social Sciences, Discipline of Modern History, Ankara/TÜRKİYE, mozler@ttk.gov.tr <https://orcid.org/0000-0002-4511-3047>

** Uzman, Türk Tarih Kurumu, Kurum Arşivi Müdürlüğü - Specialist, Turkish Historical Society, Directorate of Institutional Archives, Ankara/TÜRKİYE, kdemirel@ttk.gov.tr <https://orcid.org/0000-0002-5062-1927>

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır/This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

III. Mustafa's Bostancılar Ocağı Library and the Books Donated by Him

Abstract

Although there is some information about the Library of Bostancılar Ocağı founded by III. Mustafa, an independent and comprehensive study has not been made about the library in question until now. The limited information about this library, which was established in the eighteenth century when the Ottoman librarianship reached its peak, and the fact that the catalog of its books has not been published, made it difficult to understand the cultural value of the aforementioned library.

In order to contribute to the Ottoman librarianship, this article was written on the basis of the charter of the waqf and archive sources; it consists of an introduction, two main sections, and appendices. In the introduction, by talking briefly about III. Mustafa's life, we will explain his interest in books, and present examples of libraries established by sultans in the first half of the eighteenth century. In the first part, we will evaluate the establishment of the Library of Bostancılar Ocağı, its operation, personnel, personnel wages, physical structure, and the process of transferring its books to the Lâleli Library. In the second part, after introducing the catalog of the library, we will give statistical information about the books, indicate the subjects of the books, and talk about the characteristics of the books in general. In the appendices, we will publish the full list of the books in the library, the accounting records of the library and the documents regarding the process of transferring the library's books to the Lâleli Library.

Keywords: Mustafa III, Library, Book, Ottoman Book Culture, The Library of Bostancılar Ocağı.

Giriş: III. Mustafa ve XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Padişah Kütüphanelerine Genel Bir Bakış

III. Mustafa 28 Ocak 1717'de Edirne'de doğmuştur. Babası III. Ahmed, annesi ise Mihrişah Emine Sultan'dır. Babasından sonra tahta çıkan I. Mahmud ve III. Osman dönemlerine rastlayan şehzadelik yılları, bu padişahların erkek çocukları olmamasına rağmen sıkıntılı ve kasvetli geçmiştir.¹ Ancak hükümdarlık yolundaki tek rakibi olan ağabeyi Şehzade Mehmed'in ani ölümü onu tahtın tek varisi yapmıştır (22 Aralık 1756). Kısa süre sonra da III. Osman'ın 30 Ekim 1757'de vefat etmesiyle tahta çıkmış ve yaklaşık on yedi yıl hüküm sürmüştür.

Padişah olduktan hemen sonra yenilenmesi gereken beratlardan alınacak harçları yarı yarıya düşürmesi, hacıların güvenli bir şekilde kutsal topraklara ulaşmasını temin etmek için önlemler alması, Evkâf-ı Haremeyn Mukataası'nın idare şeklini düzene koymaya çalışması, yolsuzluğu engellemeye yönelik çabaları ve saray giderlerini azaltması devlet işlerini yakından takip etmeye gayret ettiği ve malî düzene önem verdiğini göstermektedir. Sınırlı kalsa da askerî sahada bir dizi ıslahat hareketine giriştiği görülmektedir.² Boğaz kalelerinin tahkimi, bazı yeni gemiler yapımı, Baron de Tott vasıtasıyla Tophane ve Topçu Ocağı'nın düzenlenmesi ve yeni toplar dökümü hususundaki gayretleri I. Abdülhamid ve özellikle de III. Selim devri uygulamalarına örnek teşkil etmiştir.³

1 Cem Görür, *Sultan III. Mustafa: Ailesi, Günlük Hayatı, Dini ve İlmi Bilgileri*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilecik 2020, s. 23-26.

2 Kemal Beydilli, "III. Mustafa (1757-1774). Kaynarca Öncesi bir Padişah Portresi", *Kitâb-ı Hedâyâ (Hedda Reindl-Kiel Armağanı)*, *Studien zum Osmanischen Reich und seinen Nachbargebieten*, ed. Sevgi Ağcagül-Henning Sivert, Bonn University Press, Bonn 2019, s. 197-203; Beydilli, "Mustafa III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 31, 2020, s. 280-281.

3 Bekir Sıtkı Baykal, "Mustafa III", *Millî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi (İA)*, C 8, 1979, s. 701; İsmail

III. Mustafa imar ve inşa faaliyetlerine de önem vererek 1766 İstanbul depreminin neden olduğu ağır tahribatın izlerini silmeye çalışmıştır. Yedikule ve Edirnekapı bölgeleri başta olmak üzere İstanbul'un tamamını tahrip eden bu büyük depremde yıkılan evlerin yanı sıra Fatih Camii başta olmak üzere 173 cami ve hamamın hasar gördüğü, şehir surlarında yer yer yıkılmalar olduğu, han, çarşı, sarnıç, değirmen ve ahır gibi pek çok yapının da depremden etkilenildiği anlaşılmaktadır.⁴ Fâtih Camii'ni yeniden yaptırmakla birlikte Eyüp Sultan Camii, Dâvud Paşa Kasrı, Baruthâne-i Âmire, Kapalı Çarşı, Saraçhane, Tophane, Kızkulesi, surlar, bentler ve yeniçeri odaları gibi yıkılan veya hasar gören yerleri yeniden inşa ve tamir ettirerek şehrin imarında önemli bir rol üstlenmiştir.⁵ Depremden bağımsız olarak Üsküdar⁶, Kadıköy ve Paşabahçe'de de birer cami yaptırmış, imaret, çarşı, dükkân, çeşme, sebil, cami, türbe, medrese, han ve mumhane gibi pek çok yapıyı kapsayan Lâleli Külliyesi'ni de vücuda getirmiştir.⁷

III. Mustafa kaynaklarda devlet işlerine önem veren, kabiliyetli, muhakeme yeteneğine sahip, merhametli, hayır sever, cömert, kadim gelenek ve kaidelere saygılı, adaletli ve tutumlu bir kişi olarak anlatılmaktadır. Yine ilim ve irfan sahiplerini himaye etmesi ve sarayda ilim meclisleri düzenlemesiyle de tanınmıştır. Hat sanatı, cilt yapımı ve kitaplarla da yakından ilgilenmiştir. Özellikle de ilm-i nücûma⁸ dair olan kitaplara özel ilgi duymuştur.⁹ Lâleli ve Bostancılar Ocağı'nda kurduğu kütüphaneler onun kitap ve kütüphaneler konusundaki hassasiyetinin delilleridir.¹⁰

Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C 4/1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982 s. 342; Halil İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-IV Âyânlar, Tanzimat, Meşrutiyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019, s. 9.

4 Erhan Afyoncu - Zekai Mete, "1766 İstanbul Depremi ve Toplum Yaşantısına Tesirleri", *Tarih Boyunca Anadolu'da Doğal Afetler ve Deprem Semineri: Bildiriler*, 22-23 Mayıs 2000, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İstanbul 2001, s. 85-90.

5 Beydilli, "Mustafa III", s. 288.

6 III. Mustafa'nın Üsküdar'da yaptırdığı cami daha çok Ayazma Camii olarak anılır. Bu camiyi annesi Mihrişah Emine Sultan ve ağabeyi Şehzade Süleyman adına yaptırmıştır. Semavi Eyice, "Ayazma Camii", *DİA*, C 4, 1991, s. 230.

7 Ahmet Vefa Çobanoğlu, "Lâleli Külliyesi", *DİA*, C 27, 2003, s. 86.

8 Yıldızların insanları ve olayları etkilediği inancına dayanan ilim dalı, astroloji, yıldız falcılığı. Ayrıntılı bilgi için bk. Tevfik Fehd, "İlm-i Ahkâm-ı Nücûm", *DİA*, C 22, 2000, s. 124-126; Tevfik Fehd, "İlm-i Felek", *DİA*, C 22, 2000, s. 126-129.

9 III. Mustafa, ilm-i nücûma aşırı derecede düşkün olup eşref saatsiz iş görmeyen ve talihe inanan bir kimse olarak da bilinirdi. Bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s. 343.

Sadrazam Ragıb Paşa'nın vefatı üzerine paşanın kitaplarının içinde yer alan bir nücûm risalesinin buldurularak kendisine verilmesini emretmişti. "Benim vezirim, Hatibzâde ile Kitapçı Zihni Efendi'yi çağırıp, merhûm Ragıb Paşa'nın kitaplarından kat'â nücûma dâir bir mecmu'a çıkmadı. Suâl edesiz. Büyük hanımın hanesinde kitapları var imiş. Maldan geçdim. Acem'den bir nücûm risâlesi var idi. Merhûm kendisi medh eyledi idi. Bugün yarın virecek idi. Bakalım ne derler. Hanımdan kitaplarını talep, içinden öyle nücûma dâirlerini alub küsûrunu gönderirim". Bk. Uzunçarşılı, "Osmanlı Tarihinde Gizli Kalmış veya Şüphe ile Örtülü Bazı Olaylar ve Bu Hususa Dair Vesikalar", *Bellekten*, C 41, S. 163, 1977, s. 531; İsmail E. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, Timaş, 3. Baskı, İstanbul 2020, s. 273; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TS.MA.e.), 531/28 (Bu belgenin eski yer numarası TS.MA.e., 2456/2'dir). Aynı kitapla ilgili başka bir hattında da şöyle diyor: "Nücûm risalesidir. Harem'de değildir. Aradığımız nücûmdur. Zihni Efendi'de olmak gerek. Nücûm âlemine dair zâyîçeli bir risaledir. Acem'de mâlik olmuş. Enderun'a gelmedi. Harem'deki kitapları gördüm. Zihni perişan söylüyor. Kendidedir. Hatibzâde bilmek gerek. Nücûma dair bir risaledir". Bk. BOA, TS.MA.e, 790/25.

10 III. Mustafa devri Osmanlı kütüphaneleri hakkında detaylı bilgi için bk. İsmail E. Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1988, s. 100-107; İsmail E. Erünsal, "Osmanlılarda Kütüphane ve Kütüphanecilik Geleneği", *Yeni*

III. Mustafa'dan önce tahta çıkan III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754) ve III. Osman (1754-1757) devirlerinde hem İstanbul'da hem de taşrada çok sayıda kütüphane kurulmuştur. Bu bakımdan bu yüzyıl Osmanlı kütüphanecilik tarihi açısından mühim bir dönem olmuştur. III. Ahmed, Topkapı Sarayı, Yeni Camii ve Turhan Valide Sultan Türbesi yanında yaptırdığı üç kütüphaneyle bu alanda dikkate değer gelişmeler kaydetmiştir.¹¹ I. Mahmud da Ayasofya, Fatih, Galatasaray, Belgrad ve Vidin'de büyük kütüphaneler kurarak kütüphane kurma hususunda mühim bir mevki elde etmiştir.¹² Hatta I. Mahmud dönemi kütüphane yap-tırmanın, kitap bağışlamanın ve kitap koleksiyoneri olmanın en yaygın olduğu devir olması münasebetiyle Osmanlı kütüphaneciliğinin *altın çağı* olarak değerlendirilmektedir.¹³ Yine III. Osman da I. Mahmud'un yapmayı tasarladığı ancak ömrünün vefa etmemesi nedeniyle tamamlayamadığı büyük bir kütüphaneyi itmam etmiş ve burayı kendi ismine izafeten *Nur-ı Osmanî* adıyla açmaya muvaffak olmuştur. III. Osman bu kütüphane koydurduğu 5031 cilt kitapla XVIII. yüzyılın en zengin kütüphanesini tesis etmiştir.¹⁴

Padişahlar tarafından çeşitli dönemlerde dini, bilimsel ve edebiyat ile ilgili konularda kitap toplama ve kütüphane oluşturma geleneksel bir hal almıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden itibaren padişahlar, vezir-i azamlar, padişah hanımları, şehzadeler, darüssaade ağaları, defterdarlar, şeyhülislam ve diğer devlet görevlileri eğitim kurumları, ibadethaneler, külliye ve bu kurumların içerisinde ya da bağımsız binalara sahip kütüphaneler kurmuşlardır. Kurulan kütüphanelerin hemen hepsi vakıf kurumları olarak kurulmuş, amaçları, yönetimi, gelir-giderleri, personeli, personel özellikleri, sayıları ve dermeleri ile ilgili bilgiler de vakfiyelerinde yer almıştır¹⁵. Bu bağlamda III. Mustafa'nın da seleflerini takip ederek Lâleli Külliyesi'ndeki medresesi içine bir kütüphane ile Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'ni kurması kitaplara verdiği değeri göstermesi bakımından önemlidir.

Her ne kadar Lâleli'deki kütüphanesinin 1802-1803 yılları arasında III. Selim tarafından kurulduğu yönünde görüşler¹⁶ bulunsa da burada III. Mustafa tarafından bir kütüphane kurulduğu Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki III. Mustafa'nın vakıflarına ait 642 numaralı defterde iki kez açıkça ifade edilmektedir:

Türkiye, C VI, S. 34, Ankara 2000, s. 65-67; İsmail E. Erünsal, "Ottoman Foundation Libraries: Their History and Organization", *Osmanlı Araştırmaları*, C XXX, 2007, s. 45-46; İsmail E. Erünsal, *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 233-246; İsmail E. Erünsal, "Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri", *Yavuz Argıt Armağanı*, yay. haz. M. Birol Ülker, İstanbul 2010, s. 72-74; İsmail E. Erünsal, "Osmanlı Döneminde İstanbul Kütüphaneleri", *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi: Edebiyat, Kültür, Sanat*, ed. Çoşkun Yılmaz, C VII, İBB Kültür AŞ. - İSAM, İstanbul 2015, s. 595-596; İsmail E. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, Timaş, 3. Baskı, İstanbul 2020, s. 269-282.

11 M. Münir Aktepe, "Ahmed III", *DİA*, C 2, 1989, s. 38.

12 Abdülkadir Özcan, "Mahmud I", *DİA*, C 27, 2003, s. 352.

13 Müjgan Cunbur, "Onsekizinci Yüzyılda Bir Okul Kütüphanesinin Açılışı", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C IX, S. 1-2, Ankara 1960, s. 1; Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 241-242; Hatice Aynur, "I. Mahmud'un (ö. 1754) Kütüphaneleri ve Tarih Manzumeleri", *Kitaplara Vakfedilen Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal'a Armağan*, C 2, Ülke Yayınları, İstanbul 2014, s. 681.

14 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 270; Fikret Sarıcaoğlu, "Osman III", *DİA*, C 33, 2007, s. 458.

15 Hakan Anameriç, "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi", *OTAM*, S. 19, 2006, s. 57.

16 Halit Dener, *Süleymaniye Umumi Kütüphanesi*, İstanbul 1957, s. 43; Şemim Emsen, "Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Türkiye Kütüphanelerinin Tarihçesi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C IX, S. 1-2, Ankara 1960, s. 24.

... Vâkıf-ı müşârun-ileyhin [III. Mustafa] *Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhânesinde mevzû' kütüb-i şerîfe tam kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğuna ...*¹⁷

... Vâkıf-ı müşârun-ileyhin [III. Mustafa] *Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhâne-i münîfesi fi'l-asl mevzû' olan kütüb-i şerîfesi tam kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğuna ...*¹⁸

Bu iki kayıt Lâleli'de III. Mustafa tarafından bir kütüphane kurulduğunu ispatlamaktadır. Bu kütüphaneye daha sonra III. Selim tarafından görevliler tayin edilmiş ve kitap sayısı da artırılarak daha sistemli hale getirilmiştir.

Yine II. Mahmud döneminde III. Mustafa'nın diğer kütüphanesi olan Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nin kitaplarının da bu kütüphaneye aktarıldığı vakıf kayıtlarından görülmektedir:

*Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin Sarây-ı Cedîd-i Âmirede mülgâ Bostâniyân Kışlağı derûnunda kâ'in kütübhâne-i münîfesinde hâfız-ı kütüpleri mevcûd oldukları hâlde kuyûduna ve kütübhâne defterine tatbîkan ma'rifet-i şer'le devr olunması muktezâsı nizâmından ise de hayli müddetten berü ve yoklanmadığından başka lâyıkiyla mütâla'a ideri olmayub mürûr-ı ezmine ile telefi müceb olacağından gayrı vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhânesinde mevzû' kütüb-i şerîfe tām kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğuna ve Enderun-ı Hümâyûn-ı meymenet-meşhûnda vâki' aden-âşiyân Gazi Sultân Ahmed Hân hazretlerinin kütübhâne-i celîlesi tām ve mükemmel olub ol-vechile sâ'ir kütübhânededen müstağnî olduğuna nazâran sâlifü'z-zikr kışlağ-ı mezbûr derûnunda vâki' kütübhânesinde mevcûd bulunan kütüb-i şerîfe hâfız-ı kütüpleri ma'rifet-i şer'le ba'de'd-devr zikr olunan Lâleli Kütübhânesi'ne nakl ve kütüb-i sâ'ireye ilâve ile ...*¹⁹

Bu kayıt Lâleli Kütüphanesi'nin zamanla işlevini kaybetmek üzere iken Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'ndeki kitapların buraya aktarılması suretiyle birtakım düzenlemelere tabi tutulduğunu ortaya koymaktadır.

1869'da yapılan bir sayımda bu kütüphanede 3833 kitabın bulunduğu anlaşılmaktadır.²⁰ Kütüphanenin içinde bulunduğu Lâleli Medresesi 1911'deki Aksaray yangınında büyük oranda yanmışsa da kitaplar bu yangından kurtulmuştur. Buradaki kitaplar 1914 yılında Sultansehim'de kurulan kütüphaneye, 1918 yılında ise Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiştir.²¹ Kitapların çoğunun üzerinde III. Mustafa'nın vakıf mührü bulunuyorsa da bütün bu süreç neticesinde Süleymaniye Kütüphanesi'nin Lâleli bölümünde bulunan kitapların hangilerinin Lâleli Kütüphanesi'nden hangilerinin de Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nden geldiğini söylemek şüphesiz zordur.²²

17 Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), 642, s. 103.

18 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 275.

19 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 331.

20 Nilüfer Ateş, "1896 Tarihli Bir Sayım Listesi Işığında İstanbul Vakıf Kütüphaneleri", *Diyanet İlmî Dergi*, S. 58, 2022, s. 806.

21 Mübahat Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 165; Dener, *age.*, s. 43; Erünsal, "Lâleli Kütüphanesi", *DİA*, C 27, 2003, s. 89; Nevzat Kaya, "Süleymaniye Kütüphanesi", *DİA*, C 38, 2010, s. 121.

22 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 275.

I- Bostancılar Ocağı Kütüphanesi

III. Mustafa'nın Bostancılar Ocağı'nda kurduğu kütüphaneye ait bilgiler buranın bir vakıf eseri olmasından dolayı vakfiyesinden elde edilmektedir.²³ Yine kütüphanedeki kitapların listesine de Osmanlı Arşivi'ndeki bir katalogdan ulaşılmaktadır.²⁴ Hem vakfiye hem de katalog 1774 tarihini taşımaktaysa da kütüphaneye ait muhasebe kayıtları bu kütüphanenin 1768'de faaliyette olduğunu göstermektedir.²⁵ Ayrıca kütüphanenin kapıcısının (bevvab) vefat etmesi üzerine yerine 1768 yılında İbrahim isminde birinin tayin olunduğu bilgisi bulunmaktadır.²⁶ Yine 1800'de İngiliz Elçisi Dr. Hunt ile birlikte Bizans dönemine ait yazmaları araştırmak için İstanbul'a gelen Carlyle, 20 Kasım 1800'de Lincoln piskoposuna yazdığı mektupta bu kütüphaneyi ziyaret ettiğini, kütüphanenin kapısının üzerindeki Arapça kitabeyi gördüğünü ifade ederek buranın 1767 yılında III. Mustafa tarafından kurulduğunu yazmaktadır. İlgili mektupta kütüphane tarihiyle ilgili kısım şu şekildedir:

... Kütüphanenin kilitli olan ve kilidine mühür takılmış olan dış kapısına geldik; üzerinde, 1767 yılında hem camiye hem de kütüphaneyi kuran, şimdiki imparatorun babası Sultan Mustafa'nın adını ve unvanlarını içeren kısa bir Arapça kitabe vardır ...²⁷

Bu bilgiler bir araya getirildiğinde kütüphanenin 1767 yılında tesis edildiği ve 1768'de de faaliyette olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Carlyle'nin mektubunda kütüphanenin mimarî yapısı hakkında bilgiler de bulunmaktadır:

... Kütüphanenin kenarları Yunan haçı biçimindedir. Haçın bir kolu oda değildir, geri kalan üç kol ise merkez ile beraber kütüphaneyi teşkil eder. Kapıdan oda olmayan yere girilir. Tepesinde Arapça "güven içinde girin" yazar. Kütüphane hayal edilebileceğinden daha küçüktür. Bir koldan öbür kola 12 metre bile yoktur. Görünüşü ise hoş ve zariftir. Kütüphanenin ortasının tepesinde kubbe vardır, o da dört tane güzel mermer sütun ile desteklenmiştir. Buradan üç kola ayrılan girintilerin hepsinin üçü yukarıda üçü aşağıda olmak üzere altışar penceresi vardır. Bu kadar çok sayıdaki pencere sayesinde kütüphanenin müthiş bir ışıkla aydınlanmaması elde değildir. Haçın üç kolundaki dörder tane olan kitap dolapları sade, gösterişsiz ama tertiplidir. Raflarının güvenliği asma kilit ve kütüphanecinin mühürü ile sağlanan, katlanabilen telli dolaplardan oluşur. Kitaplar enlemesine ve üst üste durmaktadır. İsimleri de dışarıya görünen kenarlarında yazar ...²⁸

23 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 275. İsmail E. Erünsal'ın çalışmalarında bu defter *Kasa 187* olarak geçmektedir. Muhtemelen katalogların yenilenmesi neticesinde defterin yeni numarası 1406 olmuştur. Konu hakkında daha sonra yapılacak araştırmalarda bir karışıklığa neden olmamak için bu açıklamayı yapmanın yararlı olacağını düşünmekteyiz.

24 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 275; BOA, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri (TS.MA.d.), 3305.

25 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 275; BOA, Evkaf-ı Haremeyn Muhasebeciliği Defterleri (EV.HMH.d.), 5624.

26 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276.

27 Muhtemelen Carlyle, bu tarihi kütüphanenin önündeki kitabeden görmüştür. Bk. Robert Walpole, *Memoirs Relating to European and Asiatic Turkey*, London 1817, s. 171; Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276. Carlyle'nin İstanbul'daki araştırmaları hakkında bk. Nafiye Nihan Yıldız, *XIX. Yüzyıl Seyahatnamelerine Göre Osmanlı Kitap Kültürü ve Kütüphaneler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

28 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276; Walpole, *age.*, s. 171-172; Yıldız, *agt.*, s. 143.

Görüldüğü üzere Carlyle kütüphaneyi ana hatlarıyla anlatmıştır. Bu anlatıyı özetlemek gerekirse bu kütüphanenin hoş ve zarif görüldüğü, uzunluğunun 10-11 metre civarında olduğu, toplam dört kollu olup bir kolu hariç diğer üç kolunda kitapların yerleştirildiği ile bu üç kolda toplam on iki telli kitap dolabının bulunduğu anlaşılmaktadır. Yine kütüphane on sekiz penceresi olmasından dolayı aydınlıktır. Kitaplar, isimleri okunulabilecek şekilde enlemesine üst üste konmuş bir vaziyette dizilmiştir.

Kütüphanenin vakfiyesi, 1768 tarihli muhasebe kaydı ve kataloğu da kütüphanenin işleyiş biçimi ile personeli ve bu personelin ücretleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Öncelikle vakfiyede tayin edilen görevli sayısı ile muhasebe kaydında isimleri zikredilenlerin sayısının birbirine eşit olduğunu belirtmek gerekir. Bu iki kaynaktaki verilere göre kütüphanedeki toplam personel sayısı kırkıdır. Kütüphane personelini; nâzır, ders-i âmm, şeyhü'l-kurrâ, ta'lîm-i hat, kâtib, hâfız-ı kütübler (3 kişi), ders halifeleri (27 kişi), ferraşlar (3 kişi), bevvâb ve mücellid oluşturmaktadır.

Tablo I: Bostancılar Ocağı Kütüphanesi Personeli ve Ücretleri²⁹

Kütübhane Personeli	Günlük Ücret (Akçe)
Nâzır	20
Ders-i âmm	200
Şeyhü'l-kurrâ	40
Ta'lîm-i hat	30
Kâtib	20
Hâfız-ı kütüb-i evvel	24
Hâfız-ı kütüb-i sânî	20
Hâfız-ı kütüb-i sâlis	20
Ders halifesi (27 kişi)	Kişi başı 10
Ferraş (3 Kişi)	Kişi başı 10
Bevvâb	10
Mücellid	10
Toplam Kişi Sayısı: 40	Günlük Maliyet: 694 Akçe

Kütüphane personelinin arasında ders-i âmm, şeyhü'l-kurrâ, ta'lîm-i hat ve ders halifelerinin yer almasından bu kütüphanenin aynı zamanda bir eğitim-öğretim yeri olarak kullanıldığı da göstermektedir.³⁰ Ayrıca bir keşif defterindeki bilgiye göre ders-i âmmolar için Bostancılar Ocağı içinde oda tahsis edilmiştir.³¹ Yine kütüphaneye tayin edilen bazı personel için diğer kütüphanelerde pek fazla görünmeyen bazı şartlar aranmaktadır. Örneğin katib-i kütüb olacakların Bostancılar Ocağı'ndaki caminin imamı olması ile ikinci hâfız-ı kütübün aynı caminin müez-

²⁹ VGMA, 1406, s. 358-360; BOA, EV.HMH.d., 5624.

³⁰ VGMA, 1406, s. 358-360; BOA, EV.HMH.d., 5624; Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276.

³¹ BOA, TS.MA.d., 4754, vr. 2b.

zini olması şartı vardır.³² Ayrıca muhasebe kaydından kütüphanenin nâzırı olduğu anlaşılan Osman Efendi'nin görevi hakkında da şöyle denilmektedir:

“Nâzır-ı kütüb-i kütübhâne-i hümayûn Osman Efendi: Beher sene Ramazân-ı şerîfde hâfız-ı kütüb olanlar ve kâtib-i kütüb olanlar muvâcehelerinde kütübhâne-i hümayûnda mevcûd kitâbları ta‘dâd ve ma‘mûlün bih defter ile mukâbele ve tatbîk eylemek şartı berâtında şerh virile.”

Bu kayıttan Osman Efendi'nin her yılın ramazan ayında hâfız-ı kütübler ve kâtib-i kütübler ile birlikte kütüphanede bulunan kitapları saymak ve kitaplar hakkında daha önceden tutulmuş defterdeki bilgiler üzerinden mevcut kitap sayısını karşılaştırmakla mükellef olduğu anlaşılmaktadır. Kütüphanenin diğer personelinin de klasik Osmanlı kütüphane sistemi göz önüne alındığında vakfiyelerde belirtilen vazifeleri yerine getirmekle görevli oldukları aşikardır.³³

Yine kütüphane personellerinin görevlerini bizzat kendilerinin yapması gerektiği, yerlerine vekil tayin etmemeleri ve vazifelerinden feragat etmelerinin yasaklandığı anlaşılmaktadır. Kütüphane personelinden vefat eden ve emekli olanlar olursa bu kimselerin görevlerinin dışarıdan kimseye verilmemesi ile boşalan kadrolara Bostancılar Ocağı'ndan ehil kişilerin tayin edilmesi şartı bulunmaktadır. Ayrıca kütüphaneye yapılacak atamaların, vakfın mütevellî makamı ve kütüphane nâzirinin arzı doğrultusunda gerçekleştirilmesi usulü benimsenmiştir.³⁴

Katalogun başında bulunan hatt-ı hümayûn suretinde de kütüphanenin kuralları hakkında bazı bilgiler vardır:

Derûn-ı defterde mastûrû'l-esâmî olan kütüb-i memhûreyi Bostaniyân odalarına müceddeden binâ eylediğim kütübhâneye vakfeyledim. Gerekdür ki, nâzır-ı vakf-ı hümayûnum olanlar gerek Enderun ricâline ve gerek Bostancıbaşılara ve gerek sâir zî-kuvvet kimesnelere kütübhânenen hârice çıkarub virmeyeler. Kim ki bu hatt-ı hümayûnum ile âmil olmaya gazab u kahr-ı pâdişâhîye mazhar ola. Ve hîn-i tatbîkde mühürlerine ihtimâm idüb mührü olmayanları kabûl eylemeyeler. Bu vechile nizâmına sa'y ve ri'âyet idenler dünyâ ve 'ukbâda ber-hurdâr olalar.³⁵

III. Mustafa'ya ait olup katalogun başına konan bu hatt-ı hümayûnla uyulması gereken temel kurallar belirtilmiştir. Bu kuralların başında kütüphane dışına kitap çıkarılmasının kesin bir dille yasaklanmış olması gelmektedir. Hatta gerek Enderun'dan bir kişi olsun gerek bostancıbaşı olsun gerekse mevki bakımından güçlü kimseler için dahi bu kuralın esnetilmemesi emredilmektedir. Bu kurala uymayanların padişah tarafından cezalandırılacağı *kim ki bu hatt-ı hümayûnum ile âmil olmaya gazab u kahr-ı pâdişâhîye mazhar ola* ifadesinden açıkça anlaşıl-

32 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276; Özer Soysal, *Türk Kütüphaneciliği*, C 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 24. İkinci hâfız-ı kütübün aynı caminin müezzini olması şartı muhasebe kaydında farklılık göstermektedir. Kayıttan Bostancılar Ocağı'ndaki caminin müezzininin aynı zamanda kütüphanenin bevvâbı olacağı ifade edilmektedir: “Bostaniyân câmii' müezzini Mehmed bevvâb: Bostaniyan Ocağında her kim müezzin olur ise hidmet-i mezbûr kendüsüne meşrûut olmak üzere berâtında şerh virile”. Bk. BOA, EV.HMH.d., 5624.

33 Osmanlı kütüphanelerinde istihdam edilen personelin görevleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 397-472.

34 BOA, EV.HMH.d., 5624.

35 Erünsal, *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, 3. Baskı, s. 276; BOA, TS.MA.d., 3305, vr. 1b.

maktadır. Dikkat edilmesi istenilen son husus ise üzerinde mühür olmayan kitapların kütüphaneye alınmaması gerektiğidir.

Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nin kuruluşundan itibaren kaç yıl faaliyet gösterdiği kesin olarak bilinmemektedir. Yukarıda da zikredildiği üzere kütüphanenin 1767 yılında tesis edildiği ve 1768'de de faaliyette olduğu anlaşılmaktadır. Yine Carlyle'nin 20 Kasım 1800'de Lincoln piskoposuna yazdığı mektupta kütüphanenin kapısının mühürlü olduğunu belirtmesi kütüphanenin söz konusu tarihte kapalı olduğunu göstermektedir³⁶. Ancak bu kütüphaneye III. Selim (1789-1807) tarafından *Tarikat-ı Muhammediye* isimli eserden yirmi yedi nüsha konulmuş olması buranın en azından III. Selim'in padişahlığının ilk döneminde faaliyette olduğunu düşündürmektedir.³⁷ Yine tarihsiz olsa da bir belge üzerindeki hatt-ı hümayûndan, kütüphanenin III. Selim döneminde açık olduğu bir kez daha teyit edilmiş ve burada *Buhârî-i Şerîf* okumaları yapıldığı anlaşılmıştır.³⁸ Konu hakkında daha çok bilgiye ulaşmak amacıyla III. Mustafa'nın vakıflarına ait muhasebe bilançoları, hademe, irad ve masraf defterleri gibi pek çok kaynak taranmıştır. Netice itibarıyla III. Mustafa'nın vakıflarına ait iki hademe defteri tespit edilmiştir. Bu defterlerden ilki 1790³⁹ ikincisi ise 1822⁴⁰ tarihli. 1790 tarihli bir hademe defterinde Bostancılar Ocağı Kütüphanesi personeli hakkında birtakım kayıtlar tespit edilmişse de 1822 tarihli defterde bu kütüphaneye ait bilgiye rastlanamamakla birlikte sadece Enderun Kütüphanesi'ne ait bir kayıt bulunmaktadır. Ayrıca farklı zamanlarda kütüphanenin ve kütüphane hocalarına ait odalarının zaman zaman tamir edildiği, kütüphanenin bazı ihtiyaçlarının karşılandığı ile kitapların onarımı ve yenilenmesi hususlarına dair bilgilere de ulaşılmıştır.⁴¹ Öncelikle 1790 tarihli III. Selim'in vakıflarında müstahdem olanları içeren defterdeki bilgileri

36 İncelenen arşiv vesikalarında bu mührün geçici olup olmadığı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

37 BOA, Evkaf Defterleri (EV.d.), 45204, s. 107. Bu eserin tam adı *et-Tarikatü'l-Muhammediyye ve's-sîretü'l-Ahmediyye*'dir. Hz. Peygamber'in sünnetini yaşarın kılma ve müslüman toplumu, inanç ve ibadet hayatına sirayet eden bidatlara karşı uyarma gayesiyle yazılan bu eser, hayatının son yıllarında kaleme almış olması sebebiyle müellifin düşünce dünyasını tam olarak yansıtır niteliktedir. XVI. yüzyıl Osmanlı toplumunun dinî ve ahlâkî bunalımlarına dair tesbit ve tanımlamaları, eseri klasik anlamda bir ahlâk-tasavvuf kaynağı olmasının yanı sıra sosyal tarih açısından da değerli kılmaktadır. Arapça olan eserin sade bir dille ve sohbet üslûbunda yazılmış olması, yer yer konuların soru-cevap şeklinde ele alınması ve numaralandırılması, bazı bölümlerin sonunda ele alınan başlıkların bir liste halinde sunulması içeriğin zihinde yer etmesini sağladığı gibi anlaşılmasını da kolaylaştırmaktadır. *et-Tarikatü'l-Muhammediyye* ele aldığı konunun önemi ve üslûbu kadar, yazılışından yaklaşık bir asır sonra ortaya çıkan ve Osmanlı ilim ve kültür hayatında ciddi etkileri olan Kadızâdeliler ile Sivasîler arasındaki mücadelenin de etkisiyle çok tartışılmış ve günümüze kadar devam eden yaygın ilgiye mazhar olmuş bir eserdir. Bu bağlamda kütüphaneye bu eserden 27 adet konulmuş olması normal karşılanabilir. Bk. Huriye Martı, "et-Tarikatü'l-Muhammediyye", *DİA*, C 40, 2019, s. 106.

38 Belge, kütüphanede Buhârî-i Şerîf okuyan beş kişiye tayinat verildiği hakkındadır. Belgenin üzerinde bu kişilere verilecek para hakkında III. Selim'in el yazısıyla "*Haremeyn hazinesinden masraf kayd oluna*" ifadesi bulunmaktadır. Bk. BOA, HAT, 1475/22.

39 BOA, EV.HMH.d., 5308, vr. 6b-7a.

40 BOA, EV.HMH.d., 8743.

41 Kütüphanin temizlenmesinde kullanılmak üzere süpürge verildiği hakkında 1778 tarihli bir kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 6111, vr. 3a. Kütüphanedeki kitapların tamiri, muhafazası ve yenilenmesi hakkında 1799 tarihli iki kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 7520, vr. 3a; BOA, EV.HMH.d., 7522, vr. 3a. Kütüphanenin ve kütüphane hocalarına ait odalarının zaman zaman tamir edildiği hakkında 1801 ve 1803 tarihli üç kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 7642, vr. 3a; BOA, EV.HMH.d., 7645, vr. 3a; BOA, EV.HMH.d., 7772, vr. 3a. Yine aynı konu hakkında 1805 tarihli bir kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 7881, vr. 3b. Kütüphanenin kiremitlerinin değiştirildiği hakkında 1813 tarihli bir kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 8120, vr. 5a. Kütüphane hocalarına ait odalarının tamiri hakkında 1815 ve 1816 tarihli iki kayıt için bk. BOA, EV.HMH.d., 8417, vr. 3b; BOA, EV.HMH.d., 8301, vr. 5b.

değerlendirmek yerinde olacaktır.⁴² Personel sayısında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmekle birlikte personelin yanına düşülen şerhlerde kütüphanede yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin ipuçlarını içeren veriler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre kütüphanenin ders hocasının haftanın salı ve cuma günleri dışında kalan beş günü boyunca ders verdiği anlaşılmaktadır. Şeyhü'l-kurrânın da haftanın üçüncü ve cuma günlerinde Kur'an dersi verdiği görülmektedir. Yine meşk hocasının da perşembe ve pazar günlerinde yazı talimi yaptırdığı ifade edilmektedir. Böylece kütüphaneye kayıtlı yirmi yedi ders halifesinin haftanın yedi günü boyunca aktif olarak farklı konularda eğitildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kütüphane katibinin aynı zamanda Bostancılar Ocağı Camii'nin imamı ve bevâbının da aynı caminin müezzini olduğuna dair kayıtlar bulunmaktadır.

1790 tarihli defterdeki veriler, kütüphanede yapılan *Buhârî-i Şerîf* okumaları hakkındaki III. Selim'in hatt-ı hümayûnu, aynı padişahın tarihi bilinmemekle birlikte *Tarikat-ı Muhammediye* isimli eseri bu kütüphaneye koydurması, Carlyle'nin 1800 yılında kütüphanenin kapalı olduğunu söylemesi ve 1822 tarihli defterde kütüphane personeli hakkında herhangi bir kaydın olmaması kütüphanenin 1800'den az bir zaman önce açık olduğunu kesinleştiriyorsa da bu bilgiler kütüphanenin hangi tarihte faaliyetini sonlandırdığına kesin bir cevap vermeye hâlâ imkan tanımamaktadır. Buradan çıkarılacak tek sonuç kütüphanenin faaliyetine 1790 ila 1800 yılları arasında son verdiğidir. Yine farklı zamanlarda kütüphanenin ve kütüphane hocalarına ait odalarının zaman zaman tamir edildiği ile kitapların onarımı ve yenilenmesi konularına dair az da olsa geç tarihli defterlerde bulunan kayıtlar bir karmaşa doğurmaktadır. Bu karmaşayı çözüme kavuşturmak için kütüphanedeki kitapların II. Mahmud döneminde (1808-1839) Lâleli Kütüphanesi'ne taşınması süreci irdelenmelidir. Kayıtlara göre kütüphanenin *hayli müddetten beri* ilgisiz kaldığı ve *öteden beri yoklanmadığından* dolayı içindeki kitapların kütüphane dışına çıkarılarak elden ele dolaşmaya başlayacağından endişe edilmiştir.⁴³ Yine kitapların zaman geçtikçe olduğu yerde zarar göreceği de düşünülmüştür.⁴⁴ Ayrıca bu kitapların Lâleli Kütüphanesi'nin kitap mevcudundaki eksikliği tamamlayacak nitelikte olması ve Lâleli Külliyesi'nde bulunan medrese öğrencilerinin de bu kitaplardan faydalanmalarının daha hayırlı bir iş olacağı ileri sürülmüştür.⁴⁵ Tüm bu endişe ve gerekçeler neticesinde II. Mahmud'un onayıyla 1831 yılında Bostancılar Ocağı Kütüphanesi kitapları Lâleli Kütüphanesi'ne nakledilmiştir.⁴⁶ Devir işlemleri öncesinde kütüphanedeki kitaplar sayılmış ve defteri tutulmuştur.⁴⁷ Tüm bu bilgiler

42 Defterin kütüphane personeli hakkındaki kısmında “ ‘an cemâ ‘at-i hademe-i kütübhâne-i hazret-i cihânbâri der Ocağ-ı Bostâniyân der hadîka-i hâssa der Sarây-ı Cedîd-i ‘Âmire” ifadesi bulunmaktadır.

43 VGMA, 642, s. 103, 145. Kayıtlarda kütüphanenin ilgisiz kaldığı ve uzun zamandır yoklanmadığı ifade edilmişse de bu süre hakkında bir bilgi verilmemiştir.

44 VGMA, 642, s. 103, 145. Kitapların telef olabileceği endişesi kısmen de olsa gerçekleşmiştir. 1831'de yapılan sayıma göre 8 cilt kitap zayı olmuştur. Bu kitaplar için bk. BOA, EV.d., 45204, Ek 111/1.

45 “... Lâleli Câmî '-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhânesinde mevzû ' kütüb-i şerîfe tâm kütübhâne tertîbi olmayub nâkis olduğuna ... hem noksânı tekmîl ve hem talebe-i ulûma envâ '-i nef'-i küllî ve fevâ'id-i kesîreyi müstevcib olacağı ...”. Bk. VGMA, 642, s. 103, 145.

46 Tüm bu endişe ve gerekçeler bir takrîrle II. Mahmud'a iletilmiştir. II. Mahmud kitapların taşınması hususunda takrîrin üzerine bir hatt-ı hümayûn yazmıştır: “Manzûrum olmuştur. İşbu takrîrde beyân ve istizân olduğun üzere tanzîmine bakılması vâki 'â münâsib ve envâ '-i fevâ'idi müceb olacağı emr ve aşîkâr olmağla tıbkı takrîrin vehile Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebesi kalemine kayd ile evkâf-ı hümayûnumuz defterlerine ilm u haberi tahrîriyle tasviyesine ibtidâr olunsun”. Bk. BOA, HAT, 1584/6.

47 Söz konusu defterin başında “Mağfiret-nişân merhûm Sultân Mustafa Hân hazretlerinin vakfiyyesi sûretidir ve Enderun-ı Hümayûnda vâki ' Bostâniyân Ocağında kâ'in kütübhâne-i celilede mevcûd olan kitâbların

bir arada düşünüldüğünde 1800'den 1831 yılına kadar geçen zaman dilimi içerisinde kütüphane binası ve kitapların tamamen kaderine terk edilmediği anlaşılmaktadır.

II- Vakfedilen Kitaplar

III. Mustafa'nın Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'ni kapsayan vakfiyesinde kitapların isimleri bulunmamaktadır. Söz konusu vakfiyede sadece kütüphane personeli ile personelin ücretleri konusunda bilgiler bulunmaktadır. Ekler kısmında tam listesi verilecek olan kitapların kataloğu Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nin Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri Fonu'nda bulunmaktadır.⁴⁸ Katalogun ilk sayfasında “*Sarây-ı Hümayûnda merhûm Sultân Mustafa Hân Kütübhânesi'nin defteridir*” ibaresi yer almaktadır. Katalogta toplam 902 kitap bulunmaktadır. Bu kitapların toplam cild sayısı 1458 olmakla beraber dört kitabın cilt bilgisi yazılmamıştır. Ayrıca kitapların fizikî özellikleri, satır sayısı ve hangi yazı çeşidi ile kaleme alındıkları belirtilmemiştir. Ancak kitapların sahip olduğu özellikler kütüphanenin Lâleli'ye aktarılırken tutulan defterinde yer almaktadır.⁴⁹

Tablo II: Kitap Türleri, Eser ve Cild Sayıları

Kitapların Türü	Eser	Cild
Tefâsîr	103	174
Ehâdis-i Şerif	112	182
Fıkıh-ı Şerif	110	246
Usul-i Fıkıh-ı Şerif	16	20
İlm-i Kelâm	57	142
Usûl-i Adâb ve Hikmet ve Mantık	59	102
İlm-i Muayene	24	43
İlm-i Tasavvuf	96	100
İlm-i Tıbb	33	33
Lugat	42	58
İlm-i Nahv ve Sarf	84	210
Tevârih	36	42
Divan ve Edeb	84	90
Müteferrik	16	16
Toplam	902	1458

Tabloda görüleceği üzere III. Mustafa sayı itibarıyla zengin sayılabilecek bir kütüphane kurmuştur. Kitaplar konuları bağlamında incelendiğinde kütüphanede en fazla hadis, fıkıh, tefsir,

defteridir ki be-müfredât zikr ve beyân olunur” ifadesi yer almaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere defterde III. Mustafa'nın vakıflarına ait vakfiye suretleri ve Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nde bulunan kitapların listesi bulunmaktadır. III. Selim'in kütüphaneye koydurduğu *Tarikat-ı Muhammediye* isimli kitapla ilgili kayıt da söz konusu listenin en altına eklenmiştir. Kitaplarla ilgili kısım için bk. BOA, EV.d., 45204, s. 81-107.

48 BOA, TS.MA.d., 3305.

49 BOA, EV.d., 45204, s. 81-107.

tasavvuf, edebiyat, nahv ve sarfa dair eserlerin bulunduğu görülmektedir. Yine bu eserleri sayı bakımından sırasıyla adâb, kelâm, lugat, tarih, tıp, muayene ve fıkıh usulü kitapları takip etmektedir.

Katalogda yer alan bütün kitaplar hakkında ayrı ayrı bilgi vermek bu çalışmanın boyutlarını aşacağından Kur'an-ı Kerîmler ve tarih kitaplarından bahsedilecektir.⁵⁰ Kur'an-ı Kerîmlerin toplam sayısı 17'dir. Yedisi büyük boy olup satır sayıları 11 ila 15 arasındadır. 17 adet Kur'an-ı Kerim'in 13'ünün hattatı bellidir. Hattatların isimleri; Şükrullah, Halil, Hafız Ali, Hafız Bekir, Ahmed, İbrahim, Hafız Mehmed, Mustafa Şakirî, Osman, Hafız Ömer, Muhammed Said ve Ahmed el-Haşim'dir. Kur'an-ı Kerim'ler dışında kalan diğer nüshaların müstensihlerinin isimleri belli değildir. Ayrıca kütüphane kataloğunda talik hattıyla yazılmış ve satır sayısı 19 olan bir Mesnevî-i Şerîf de bulunmaktadır. Şüphesiz bu eser de kütüphanede yer alan önemli bir kitaptır. Ayrıca burada belirtmek gerekir ki III. Mustafa nücûma çok fazla ilgi duymasına rağmen kitaplar arasında nücûma dair bir eser bulunmamaktadır. Muhtemelen III. Mustafa nücûm kitaplarını kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde tutmaktaydı.

Tarih kitaplarının adedi 36 olup toplam cild sayısı ise 42'dir. Tarih kitaplarının arasında bir Târih-i Cihannümâ bulunmaktadır ki satır sayısı 31'dir. Yine 2 ciltten oluşan Târih-i Naimâ da ilk vekâyinâme olması bakımından kütüphane koleksiyonunun önemli bir parçasıdır. Birinci cildin satır sayısı 33 olup ikincinin ise 23'dür. El yazması olan son kitap ise Takvîmü't-Tevârihdır. Bu eserin satır sayısı 27'dir. Bunlar dışında Taberî Tercümesi, Târihü'n-Nuhbe, Târih-i Çelebizâde Asım Efendi, Târih-i Hocazâde, Târih-i Tercüme-i Ferec, Silsilenâme, Târih-i Ağvan ve Nasihatnâme, Timurhân, Peçevî, İbnü'l-Amîd, Gülşen-i Hulefâ, Hümâyûnnâme, Battal Gazi, Tezkere-i Evliyâ, Muhammed Tüsterî Tarihi, Siyer-i Veysi, Kabusnâme, İskendernâme, Hadîkatü'l-Vüzerâ, Acâyibü'l-Mahlûkât, Ahvâl-i Gazavât-ı Bosna, Kıssa-i Selâtin, Tercümânü'd-Düstûr fi Havâdisi'l-Ezmine ve'd-Duhûr, Hulefâ, Kısas-ı Enbiyâ, Fâkihetü'l-Hulefâ, Târih-i Raşid, Târih-i Mirhân, Enisü'l-Celîl, Netâyicü'l-Fünûn, Kelile ve Dimne, Tuhfetü'l-Kibâr ve Âl-i Osmân kütüphane kataloğunda tarihe dair olan kitaplar başlığı altında yer almaktadır. Kitaplar incelendiğinde kütüphanede İslam tarihinden Osmanlı tarihine kadar pek çok konuyu içeren eserin bulunduğunu söylemek mümkündür. Yine Kelile ve Dimne ile Kabusnâme gibi nasihatnâme türü eserlerin olması da dikkat çekicidir.

Kütüphane envanteri incelendiğinde birden fazla kitabın *mahfaza* adı verilen kutuların içinde tutulduğu görülmektedir. “*Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în ve Duânâme-i Ebussuud fî Mahfaza-i Vâhide I*” örneğinde de görüleceği üzere hem *Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în* hem de *Duânâme-i Ebussuud* isimli birbirinden farklı olan iki ayrı eser bir kutu içine konmuştur. Yine “*Kitâb-ı Şerh-i Akâyid Üç Aded fî Mahfaza-i Vâhide I*” örneğinden anlaşılacağı üzere aynı isimli eserlerin de bir kutu içinde muhafaza edilebildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca mecmualarda da benzer bir durum görülmektedir. “*Mecmu'a-i Ta'lim ve Mûte'allim ve Evrâd-ı Yahya*” isimli eserler tek bir cilt olarak gösterilmiş olmasına rağmen ayrı ayrı eserlerdir.⁵¹

Kütüphanede kitaplar dışında hattatlar tarafından kaleme alınan güzel yazı örneklerinin bir araya getirilmesiyle elde edilen ceride ve murakkalar da bulunmaktadır. Muhtemelen kütüp-

50 Kitapların özellikleri 45204 (BOA, EV.d.) numaralı defterden alınmıştır.

51 Bu gibi eserler “Ek I” kısmında dipnotlarda gösterilmiştir.

hanede hat dersleri verilmesinden dolayı bu yazı örnekleri kütüphane envanterine eklenmiştir. Bu ceride ve murakkalar; *rika*, *sülüs* ve *nesih* hatlarıyla yazılmış güzel yazı örneklerini içermektedir. Ayrıca bu yazıların hattatlarının kimler olduğu hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Ömer bin Nasuh Paşa, Hocazade, Hafız Osman Efendi, Derviş Ali, Mehmed bin Ömer, Ramazan Efendi, Hamdullah bin Mustafa Dede söz konusu ceride ve murakkalardaki güzel yazı örneklerinin hattatları olarak zikredilmektedir. Bunlardan Ömer bin Nasuh Paşa, Tophâneli Mahmud Nûri'den sülüs ve nesih hatlarını meşkederek icâzet almış bir kimse olmakla beraber sarayda beratlarla tuğra çeken bir hattattı.⁵²

Sonuç

Bu makalede, vakıf ve arşiv kaynaklarından yola çıkılarak III. Mustafa'nın Bostancılar Ocağı Kütüphanesi ve kitapları anlatılmış olup kütüphane ile ilgili yeni bilgiler ortaya çıkarılarak kitapların listesi neşredilmiştir. Bu bağlamda Osmanlı kütüphaneciliğine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Osmanlı padişahlarının vakıflar aracılığıyla ilmî çalışmalara verdiği destek III. Mustafa'nın Bostancılar Ocağı Kütüphanesi özelinde ele alınmıştır. Bununla birlikte XVIII. yüzyılın ilk yarısında tahta çıkan padişahlar tarafından kurulan kütüphanelerden de örnekler verilerek padişahların kitaba verdiği değer gösterilmeye çalışılmıştır.

Kütüphane personelinin sayısı ile bu personelin aldığı ücretler kütüphaneye ait vakfiye ve muhasebe kayıtlarından elde edilen veriler doğrultusunda açıklanmıştır. Personel sayısının kırk olması kütüphanenin geniş bir kadroya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca kütüphane personeli arasında ders-i âmm, ders halifeleri ve hat hocasının bulunması burada aynı zamanda eğitim-öğretim faaliyetlerinin de yapıldığını işaretidir. Yine ilk defa bu çalışmada kütüphanede verilen eğitim-öğretim programına dair yeni bilgiler sunulmuştur. Bu bakımdan bu kütüphanenin pek çok kütüphaneden ayrılan bazı hususiyetlere sahip olduğu ortaya konmuştur.

Kütüphanenin faaliyette olduğu süre hakkında yeni bulgulara rastlanmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda 1790 ve 1822 tarihli defterlerdeki veriler, kütüphanede yapılan *Buhâri-i Şerîf* okumaları hakkındaki III. Selim'in hatt-ı hümayûnu ve aynı padişahın tarihi bilinmemekle birlikte *Tarîkat-ı Muhammediye* isimli eserden yirmi yedi nüshayı bu kütüphaneye koydurması gibi bilgiler yoktur. Bu verilerden yola çıkılarak kütüphanenin 1790 ila 1800 yılları arasında faaliyetine son verdiği ileri sürülmüştür.

XVIII. yüzyılın en büyük kütüphanesinin III. Osman tarafından kurulan Nuruosmaniye Kütüphanesi olduğu ve bu kütüphanede de 5031 cilt kitabın bulunduğu düşünüldüğünde Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nin de 1458 ciltlik bir külliyyatla bu asrın önemli kütüphanelerinden biri olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yine kütüphanenin tüm alanları kapsayacak nitelikte kitapları barındırması buranın kaynak bakımından zengin bir kütüphane olduğunu göstermektedir.

52 Hasan Aksoy, "Ömer Efendi, Nasuhsâzâde", *DİA*, C 34, 2007, s. 59. Hafız Osman Efendi'nin de aklâm-ı sittede devir açan meşhur Türk hattatı olduğu varsayılabilir ancak isminin yanına babasının adının yazılmaması kesin hüküm vermek için yeterli görünmemektedir.

Yazar Katkıları

Çalışmanın Tasarlanması	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Veri Toplanması	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Veri Analizi	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Makalenin Yazımı	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Makale Gönderimi ve Revizyonu	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir / The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA),

Evkaf-ı Haremeyn Muhasebeciliği Defterleri (EV.HMH.d.): 5308, 5624, 6111, 7520, 7642, 7645, 7881, 8120, 8301, 8417, 8743.

Evkaf Defterleri (EV.d.): 45204.

Hatt-ı Hümayun (HAT): 1475/22, 1584/6.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TS.MA.e.): 418/32, 531/28, 790/25.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri (TS.MA.d.): 3305, 4754.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA),

Defter No: 642, 1406.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Afyoncu, Erhan - Mete, Zekai, "1766 İstanbul Depremi ve Toplum Yaşantısına Tesirleri", *Tarih Boyunca Anadolu'da Doğal Afetler ve Deprem Semineri: Bildiriler, 22-23 Mayıs 2000*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, İstanbul 2001, s. 85-92.

Aksoy, Hasan "Ömer Efendi, Nasuhpaşazâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 34, 2007, s. 59.

Aktepe, M. Münir, "Ahmed III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 2, 1989, s. 34-38.

Anameriç, Hakan, "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü ve Bilimsel Yaşama Etkisi", *OTAM*, S. 19, 2006, s. 53-78.

Ateş, Nilüfer, "1896 Tarihli Bir Sayım Listesi Işığında İstanbul Vakıf Kütüphaneleri", *Diyanet İlmî Dergi*, S. 58, 2022, s. 791-836.

Aynur, Hatice, "I. Mahmûd'un (ö. 1754) Kütüphaneleri ve Tarih Manzumeleri", *Kitaplara Vakfedilen Ömre Tuhfe: İsmail E. Erünsal'a Armağan*, C 2, Ülke Yayınları, İstanbul 2014, s. 681-734.

Baykal, Bekir Sıtkı, "Mustafa III", *Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi (İA)*, C 8, 1979, s. 700-708.

Beydilli, Kemal, "III. Mustafa (1757-1774). Kaynarca Öncesi bir Padişah Portresi", *Kitâb-ı Hedâyâ (Hedda Reindl-Kiel Armağanı)*, Studien zum Osmanischen Reich und seinen Nachbargebieten, Sevgi Ağcagül-Henning Sivert, Bonn University Press, 2019 Bonn, s. 189-245.

Beydilli, Kemal, "Mustafa III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 31, 2020, s. 280-283

Cunbur, Müjgan. "Onsekizinci Yüzyılda Bir Okul Kütüphanesinin Açılışı", *Türk Kütüphaneler Derneği Bülteni*, C IX, S. 1-2, Ankara 1960, s. 1-5.

Çobanoğlu, Ahmet Vefa, "Lâleli Külliyesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 27, 2003, s. 86-89.

Dener, Halit, *Süleymaniye Umumi Kütüphanesi*, İstanbul 1957.

Emsen, Şemim, “Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Türkiye Kütüphanelerinin Tarihçesi”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C IX, S. 1-2, Ankara 1960, s. 14-35.

Erünsal, İsmail E., *Türk Kütüphaneleri Tarihi II Kuruluştan Tanzimat’a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1988.

Erünsal, İsmail E., “Osmanlı Döneminde İstanbul Kütüphaneleri”, *Antik Çağ’dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi: Edebiyat, Kültür, Sanat*, ed. Çoşkun Yılmaz, C VII, İBB Kültür AŞ. - İSAM, İstanbul 2015, s. 578-601.

Erünsal, İsmail E., “Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri”, *Yavuz Argıt Armağanı*, yay. haz. M. Birol Ülker, İstanbul 2010, s. 51-108.

Erünsal, İsmail E., “Osmanlılarda Kütüphane ve Kütüphanecilik Geleneği”, *Yeni Türkiye*, C VI, S. 34, Ankara 2000, s. 56-73.

Erünsal, İsmail E., “Lâleli Kütüphanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 27, 2003, s. 89.

Erünsal, İsmail E., “Ottoman Foundation Libraries: Their History and Organization”, *Osmanlı Araştırmaları*, C XXX, 2007, s. 31-86.

Erünsal, İsmail E., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

Erünsal, İsmail E., *Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik*, Timaş, 3. Baskı, İstanbul 2020.

Eyice, Semavi, “Ayazma Camii”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 4, 1991, s. 230-231.

Fehd, Tevfik, “İlm-i Ahkâm-ı Nücûm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 22, 2000, s. 124-126.

Fehd, Tevfik, “İlm-i Felek”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 22, 2000, s. 126-129.

Görür, Cem, *Sultan III. Mustafa: Ailesi, Günlük Hayatı, Dini ve İlmî Bilgileri*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilecik 2020.

İnalçık, Halil, *Devlet-i ‘Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-IV Âyânlar, Tanzimat, Meşrutiyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019.

Kaya, Nevzat, “Süleymaniye Kütüphanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 38, 2010, s. 121-123.

Kütükoğlu, Mübahat, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Martı, Huriye, “et-Tarîkatü’l-Muhammediyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 40, 2019, s. 106-108.

Özcan, Abdülkadir, “Mahmud I”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 27, 2003, s. 348-352.

Sarıcaoğlu, Fikret, “Osman III”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C 33, 2007, s. 456-458.

Soysal, Özer, *Türk Kütüphaneciliği*, C 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C 4/1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1982.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Osmanlı Tarihinde Gizli Kalmış veya Şüphe ile Örtülü Bazı Olaylar ve Bu Hususa Dair Vesikalar", *Belleten*, C 41, S. 163, 1977, s. 507-554.

Walpole, Robert, *Memoirs Relating to European and Asiatic Turkey*, London 1817.

Yıldız, Nafiye Nihan, *XIX. Yüzyıl Seyahatnamelerine Göre Osmanlı Kitap Kültürü ve Kütüphaneler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

EKLER LİSTESİ

Ek I: Kitap Listesi (Sarây-ı Hümâyûnda Merhûm Sultân Mustafa Hân Kütübhânesi'nin Defteridir)

Ek II: III. Mustafa'nın Vakıflarına Ait Vakfiyenin Bostancılar Ocağı Kütüphanesi Hakkındaki Kısımları

Ek III: 1768 Tarihli Muhasebe Kaydı

Ek IV: 1790 Tarihli Hademe Defterine Göre Bostancılar Ocağı Kütüphanesi Personeli

Ek V: III. Selim'in Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nde Buhârî-i Şerîf Okuyanlar Hakkındaki Hatt-ı Hümâyûnu

Ek VI: Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Süreci Hakkında I

Ek VII: Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Süreci Hakkında II

Ek VIII: II. Mahmud'un Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Hakkındaki Hatt-ı Hümâyûnu

Ek I: Kitap Listesi (Sarây-ı Hümâyûnda Merhûm Sultân Mustafa Hân Kütübhânesi'nin Defteridir)⁵³**1a**

Sarây-ı Hümâyûnda merhûm Sultân Mustafa Hân Kütübhânesi'nin defteridir.

1b**Sûret-i Hatt-ı Hümâyûn**

Derûn-ı defterde mâstûrû'l-esâmî olan kütüb-i memhûreyi Bostaniyân odalarına müceddeden binâ eylediğim kütübhâneye vakfeyledim. Gerekdür ki, nâzır-ı vakf-ı hümâyûnum olanlar gerek Enderun ricâline ve gerek Bostancıbaşılara ve gerek sâir zî-kuvvet kimesnelere kütübhâneneden hârice çıkarub virmeyeler. Kim ki bu hatt-ı hümâyûnum ile âmil olmaya gazab u kahr-ı pâdişâhiye mazhar ola. Ve hîn-i tatbîkde mühürlerine ihtimâm idüb mührü olmayanları kabûl eylemeyeler. Bu vechile nizâmına sa'y ve ri'âyet idenler dünyâ ve 'ukbâda ber-hurdâr olalar.

Tefâsîre Mûte'allik Kütüb			
Mushaf-ı Şerif Cild 17	Tefsîr-i ibn Abbas Cild 2	Tefsîr-i Kebîr Cild 3	Tefsîr-i Keşşâf Cild 1
Tefsîr-i Kâdî Beyzâvî Cild 10	Tefsîr-i Ebussuud Cild 3	Tefsîr-i Kevâşî Cild 3	Me'âlimü't-Tenzil Cild 4
Tefsîr-i Medârik Cild 2	Tefsîr-i ibn Hâzin Cild 2	Tefsîr-i Fârisî Cild 1	Tefsîr-i ibn Âdil Cild 3
Tefsîr-i Celâleyn Cild 5	Tefsîr-i Kebîr min Al-i İmrân ilâ Sûreti Yûnus Cild 1	Hâşiye-i Keşşâf li- Sadeddin Cild 1	Hâşiye-i Keşşâf li's- Seyyidi's-Şerif Cild 1
Hâşiye-i Beyzâvî li's- Şeyhzâde Cild 6	Hâşiye-i Beyzâvî Sadi Çelebi Cild 1	Hâşiye-i Beyzâvî li- Zikri'l-Ensârî Cild 1	Hâşiye-i Beyzâvî li- İsâmuddin Cild 2
Hâşiye-i Monlâ Hüsrev ale'l-Beyzâvî Cild 1	Ta'likahu ale'l-Beyzâvî Cild 1	Hâşiye-i Beyzâvî li- Mevlânâ Abdülhalim Cild 1	Tefsîr-i Hüseyin Vâ'iz Cild 1
Kıt'a min Tefsîr-i Keşşâf Cild 1	Tefsîr-i Kuşeyrî Cild 1		Kıt'a min Lübbi't- Tefâsîr Cild 1

2a

Tefsîr-i Gurâb Cild 1	Dürrü'n-Nazîm fi Havâssî'l-Kur'ân Cild 1		Tefsîr-i Sûre-i Yûsuf Cild 1
Havâss-ı Kur'ân-ı Fârisî Cild 1	Tercüme-i Tefsîr-i Ebulleys Cild 1	Mecmû'a-i Evveluhâ Garîbu Elfâzi'l- Kur'ân Cild 1	Fethü'r-Rahmân fi Keşfi mâ-Yelbisu mine'l-Kur'ân Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Cezerî li- Hâc-ı İmâm Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Cezerî Cild 1	Hâşiye-i Cemâleyn ale'l- Celâleyn Cild 3	Tercüme-i Zebûr-ı Şerif Cild 1

53 BOA, TS.MA.d., 3305.

Kitâb-ı Enhârü'l-Cinân Cild 1	Kitâb-ı Teysîr fi'l- Kırâ'ati Cild 1	Kitâb-ı Müşkilât-ı Kur'ân Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Şâtîbî Ca'berî Cild 1
Kitâb-ı İtkân fi Ulûmi'l- Kur'ân Cild 1	Mecmû'a-i Evveluhâ Tefsîr-i Sûre-i El-Fâtiha li'l-Beyzâvî Cild 1	Tefsîrü'l-Vecîz Cild 1	Beyzâvî Hâşîye Cild 1
Kitâb-ı Havâss-ı Kur'ân Cild 1	Mecmû'a-i Resâ'il mine't-Tefâsîr Cild 1	Kitâb-ı Nâsîh ve Mensûh Cild 1	Tefsîr-i Fârisî min Sûreti'l- Kamer ilâ Ahiri'l-Kur'ân Cild 1
Kitâb-ı Müfredât-ı Râgîb Cild 1	Tefsîr-i Sûre-i Yasin-i Şerîf Cild 1	Kitâb-ı Sâni ⁵⁴ min Ahkâmi'l-Kur'ân Cild 1	Kitâb-ı Tefsîr-i Bedreddin el-Münşî Cild 1
Kitâb-ı Havâşü'l-Besmele Cild 1	Kitâb-ı Cümle-i Şâtîbî Cild 1	Kitâb-ı Tertîb-i Dünyâ Cild 1	Kitâb-ı Teshîl ve't-Tertîb Cild 1
Kitâb-ı Şâtîbî Cild 1	Tefsîr-i Türkî Cild 1	Hâşîye-i Mevlânâ Sadi Çelebi Cild 1	Risâle mine't-Tefsîr Cild 1
Kitâb-ı Misbâhü'z-Zâhir fi Kırâyât-ı Aşri'l-Ahir ⁵⁵ Cild 1	El-Evvel min Uyûni't-Tefâsîr Cild 1	Kitâb-ı Secâvend ve Resm-i Osmânî ve Gayruhu Cild 1	Tefsîr-i Sûreti'l-Fâtiha li- Râgîb el-İsfahânî Cild 1
Kitâb-ı Cevâhirü'l-Kur'ân Cild 1	Kıt'a min Tefsîr-i Fârisî Cild 1	Mecmû'a-i fi'l-Kırâ'ati Cild 1	Kitâb-ı Kutrü'l-Mısri Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Cezerî li-Alî el-Kârî Cild 1	Cüz-i Nebe mine't- Tefsîr li'l-Beyzâvî ve Hadîs-i Erba'in ve Kasîde-i Bürde Cild 1	Tefsîr-i Sûre-i Fâtiha-i Şerîf li-İsmail Ankaravî Cild 1	Tefsîr-i Sûre-i Yasin-i Şerîf-i Manzûm Cild 1
Risâle-i Mûte'allika bi-Ayeti Mâ-Kâne ale'n- Nebîyyi min Harecin Cild 1	Tefsîr-i Hüseyin Vâ'iz Cild 2	Er-Râbî' min Tefsîr-i Râzî Cild 1	Kitâb-ı Keşfü'l-Ayât Cild 1
Kitâb-ı Arâis Sa'lebî Cild 1	Kitâb-ı Beşerî Cild 1	Kıt'a min Tefsîr-i Ebussuud Cild 1	Hâşîye alâ Tefsîr-i Sûreti'l- Enam Cild 1

2b

Tercüme-i Tevrât-ı Şerîf Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Şâtîbî (...) Cild 1	El-Cüz'ü'l-Evvel mine't- Tefsîri'l-Kebîr Cild 1	Tefsîr-i Şehâbeddin Cild 1
Es-Sâlis min Tefsîr-i Keşşâf Cild 1	Es-Sâlis min Tefsîr-i Ebussuud Cild 1	Kitâb-ı Esvile-i Kur'âniye li'n-Nisâbûrî Cild 1	Kıt'a min Tefsîr-i Kebîr mine'l-Hicr ilâ Ahiri'l- Kur'ân Cild 1

54 Ahkâmi'l-Kur'ân; ibâdât, muâmelât ve ukbâtla ilgili âyetlerin tefsirini konu alan eserlerin ortak adı olmakla birlikte burada geçen "kitâb-ı sâni" ifadesiyle anlatılmak istenenen anlaşılammaktadır.

55 "Aşri'l-bevâhir" olabilir.

El-Cildü's-Sânî min Tefsîri'l-Kebîr Cild 1	Tefsîr-i Reddül-Mensûr Cild 6	Kitâb-ı Tecvîd Bir Mahfazada 15	Tefsîr-i Sadi Çelebi min Sûreti'l-Meryem ilâ Sûreti'n-Nisâ Cild 1
El-Kıt'atü's-Sânî mine'l-Beyzâvî Cild 1	İ'râbü'l-Kur'ân Cild 1	Tefsîr-i Nisâbüri Cild 1	Tefsîr-i ibn Kemâl Cild 1
Tefsîr-i Alî el-Kârî Cild 1	Tefsîr-i Feyzi-i Hindî Cild 1	Ferîd fi İ'râbi'l-Kur'ân Cild 1	Hâşiye-i Şehâb Cild 1
Tefsîr-i Kebîr bâ-hatt-ı ta'lik satır 47 Cild 1 İşbû kitâb şevketlü mehâbetlü efendimiz hazretlerinin vaz'-ı cedidleridir. Fi 16 Safer sene 1188			

Ehâdis-i Şerife Mûte'allik Kütüb			
Kitâb-ı min Mûsned İmâm Ahmed bin Hanbel Cild 1	Kitâb-ı Muvattâ' Cild 1	Kitâb-ı Sahîhü'l-Buhârî Cild 4	El-Nısfü'l-Evvel min Sahîhi'l-Buhârî Cild 1
El-Cüz'ü'l-Evvel mine'l-Buhârî Cild 2	Es-Sânî mine'l-Buhârî Cild 1	Rub'ü's-Sânî mine'l-Buhârî Cild 1	Cüz'-i Râbi' mine'l-Buhârî Cild 2
Er-Rub'ü'l-Evvel mine'l-Buhârî Cild 1	El-Cüz'ü's-Sâbi' mine'l-Buhârî Cild 1	Kitâb-ı Sahîh-i Müslim-i Şerîf Cild 1	Kitâb-ı Sünen ibn Mâce Cild 1
Kitâb-ı Sünen Ebu Dâvud Cild 1	Kitâb-ı Şifâ-i Şerîf Cild 9	Kitâb-ı Meşârik-i Şerîf Cild 5	Kitâb-ı Mesâbih-i Şerîf Cild 5
Sânî mine'l-Mesâbih Cild 1	Kitâb-ı Müntehab-ı Meşârik Cild 1	Kitâb-ı Câmi'ü's-Sağîr Cild 4	Kitâb-ı Sünen et-Tirmizî Cild 1
Kitâb-ı Hısn-ı Hasîn Cild 2	Kitâb-ı Şemâ'il-i Şerîf Cild 3	Kitâb-ı Mişkât-i Mesâbih Cild 2	Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în ve Duânâme-i Ebussuud fi Mahfaza-i Vâhide ⁵⁶

3a

Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în Cild 1	Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în li'l-Cami Cild 2	Kitâb-ı Müstahrec el-Buhârî Cild 1	Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în ve Tercüme-i Hadîs-i Erba'în li'l-Hâkânî Cild 1
Kitâb-ı Şerhü's-Sudûr Cild 1	Mecmû'a-i Resâ'il mine'l-Hadîs Cild 1	Risâle-i Aliyye fi Ehâdis-i Nebeviyye Cild 1	Kitâb-ı Akziye-i Rasûlullâh Sallî Allâhu Aleyhi ve Sellem Cild 1

56 "Kitâb-ı Hadîs-i Erba'în" ve "Duânâme-i Ebussuud" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

Kitâb-ı Fethü'l-Müte'âl fi Medhi'n-Ni'âl Cild 1	Kitâb-ı Feth-i Müte'âl ve Şecere-i Nebeviyye fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁵⁷	Tergîbü't-Terhîb Cild 6	Mevâhibü'l-Ledünniyye Cild 1
Tercüme-i Mevâhibü'l-Ledünniyye Cild 1	Tercüme-i Şevâhidü'n-Nübüvve Cild 1	Tercüme-i Meşârik-i Şerîf Cild 1	Muhtasar Tergîbü't-Terhîb Cild 1
Delâ'ilü'l-Hayrât Cild 6	Tenbihü'l-Enâm Cild 1	Şecere-i Nebeviyye fi Mahfaza-i Vâhide 4 ⁵⁸	Kıt'a min Mevâhibi'l-Ledünniyye ve Tercüme-i Hadis-i Erba'in ve Mevlüdü'n-Nebî ve Uküdü'd-Dürer fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁵⁹
Esâmî-i Ashâb-ı Bedr Cild 1	Kitâb-ı Bedrü'l-Münîr Cild 1	Mecmû'atü's-Salât Cild 1	Mi'râciyye ve Hâtîme-i Ravzatü's-Safâ fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁶⁰
Kitâb-ı Akdü'd-Dürer fi Ahbâri'l-Müntazar Cild 1	Kitâb-ı Fethü'l-Bârî fi Şerh-i Sahihü'l-Buhârî Cild 8	Mecmû'a-i Resâ'il-i Evveluhâ fi'l-Hadis Cild 1	Fî Şerh-i Câmi'tü's-Sağîr li'l-Münâvî Cild 4
Kitâb-ı Şerh-i Meşârik li-ibn Melek Cild 2	Kitâb-ı Şerh-i Mesâbih li-ibn Melek Cild 1	Kitâb-ı Müsned Ebu Said Cild 1	Kitâb-ı Âkâmü'l-Mercân fi Ahkâmî'l-Cân Cild 1
Kitâb-ı Şerhü's-Şifâ li-Alî el-Kârî Cild 2	Kitâb-ı Hirzü's-Semîn Cild 1	Kitâb-ı Fethü's-Safâ fi Şerhi's-Şifâ Cild 1	Kitâb-ı İstîfâ fi Tercümeti's-Şifâ Cild 1
Kitâb-ı Şemâ'il-i Şerîf Cild 1	Hâşiyetü's-Şifâ li's-Şumî ve Gayruhu Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mesâbih li'l-Beyzâvî Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Şemâ'il li-ibn Hacer Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Şemâ'il-i Şerîf Cild 1	Kitâb-ı Vesâ'ilü'l-Uzmâ ve Kitâb-ı Şerh-i Hadis-i Erba'in fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁶¹	Kitâb-ı Şerh-i Delâ'il-i Şerîf Cild 1	Kitâb-ı Behcetü'l-Mehâfil li-Zevât-ı Şemâ'il Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Delâ'il li'l-Karsî Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Hadis-i Erba'in Cild 3	Kitâb-ı Şerh-i Hisnü'l-Hasin Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Şemâ'il-i Şerîf Cild 2

3b

Kitâb-ı Şerhü's-Sadr Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Nuhbe li-ibn Hacer Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Erba'in Cild 1	Mecmû'a-i Hadis-i Erba'in Cild 1
Kitâb-ı Münthâl Amâl fi Şerh-i İnneme'l-A'mâl Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Nuhbe li-Alî el-Kârî Cild 1	Kitâb-ı Mebârik fi Şerh-i Meşârik Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Elfiyye Cild 2

57 “Kitâb-ı Feth-i Müte'âl” ve “Şecere-i Nebeviyye” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

58 Her bir mahfazada bir “Şecere-i Nebeviyye” bulunduğu düşünülerek dört adet olarak sayılmıştır.

59 “Mevâhibi'l-Ledünniyye”, “Tercüme-i Hadis-i Erba'in”, “Mevlûdü'n-Nebî” ve “Uküdü'd-Dürer” ayrı eserler olup 4 cilt olarak sayılmıştır.

60 “Mi'râciyye” ve “Hâtîme-i Ravzatü's-Safâ” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

61 “Kitâb-ı Vesâ'ilü'l-Uzmâ” ve “Kitâb-ı Şerh-i Hadis-i Erba'in” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

Kitâb-ı Habâ'ik fî Ahbârî'l-Melâ'ik Cild 1	Es-Salât ve'l-Beşer fî's-Salât alâ Seyyidü'l-Beşer Cild 1	Kitâb-ı Takrîb ve't-Teysîr Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Esmâ-i Nebî Cild 1
Kitâb-ı Hilye-i Hâkânî Cild 1	Kitâb-ı Esmâ-i Ricâl Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Umde Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Bedi'atü'l-Beyân Cild 1
Kitâb-ı Menkıbe-i Ehli'l-İlm Cild 1	Kitâb-ı Zikr-i Seyyidü'l-Mürselîn Cild 1	Kitâb-ı Vesâ'ilü's-Sa'âdât Cild 1	Kitâb-ı Hilye-i Şerîf Cild 1
Kitâb-ı Dürrü'n-Nazîm fî Şerh-i Hizbü'l-A'zam Cild 1	Evrâd-ı Eyyâm-ı Seb'a Cild 1	Delâ'il-i Şerîf ve Ehâdisü'l-Ezkâr ve Mi'râciyye fî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁶²	El-Kastallânî fî Şerhi'l-Buhârî Cild 10
Muhtasar Câmî'ü'l-Usûl fî Ehâdisü'r-Rasûl Cild 1	Mecmû'a-i Resâ'il-i Hadîsiyye Cild 1	Buhârî-i Şerîf Cild ⁶³	Şifâ-i Şerîf Cild ⁶⁴
Şerh-i Müslim li'n-Nevevî Sâni Sâlis Râbî' Hâmis Cild 4	Tercüme-i Şerh-i Delâ'ilü'l-Hayrât li'l-Fâsî Cild 1		Mişkât-i Mesâbih Cild 1

Fıkıh-ı Şerife Mütela'lik Kütüb			
Kitâb-ı Hidâye Cild 2	Kitâb-ı Sadrû's-Şer'iyye Cild 5		Hâşiye-i Sadrû's-Şer'i'a li-Ahi Çelebi Cild 1
Kitâb-ı Dürer-i Gurur Cild 3	Kit'a min Dürer Cild 2	Kitâb-ı Vanî ale'd-Dürer Cild 1	Kitâb-ı Mültekâ Cild 13
Kitâb-ı Kudürî Cild 24	Kitâb-ı Metn-i Kenz Cild 3	Kitâb-ı Metn-i Muhtâr Cild 1	Kitâb-ı Vikâye Cild 2
Kitâb-ı Bidâye Cild 1	Kitâb-ı Tenvirü'l-Ebsâr Cild 3	Kitâb-ı Eşbâh Cild 3	Kitâb-ı Islâh-ı İzâh Cild 3
Kitâb-ı Tuhfetü'l-Mülük Cild 1	Kitâb-ı Münye el-Muğni Cild 1	Kitâb-ı Nemat-ı Unvânü's-Şeref Şerhü'l-Hüsna ve Kitâb-ı Sakk fî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁶⁵	Kitâb-ı Eşbâh fî'l-Fıkh Cild 2

4a

Kitâb-ı Netf Cild 1	Kitâb-ı Halebî Kebîr Cild 3	Kitâb-ı Halebî Sağîr Cild 27	Kitâb-ı Lisânü'l-Hükkâm Cild 1
Kitâb-ı Menâsik-i Hâcc Cild 3	Kitâb-ı Şerh-i Şürütü's-Salât Cild 1	Kitâb-ı Harâc li-ibn Yusuf Cild 1	Kitâb-ı Câmî'ü's-Sağîr li'l-İmâm Muhammed Cild 1

62 "Delâ'il-i Şerîf", "Ehâdisü'l-Ezkâr" ve "Mi'râciyye" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

63 Cild sayısı verilmemiştir 1 cilt olarak sayılmıştır.

64 Cild sayısı verilmemiştir 1 cilt olarak sayılmıştır.

65 "Kitâb-ı Nemat", "Unvânü's-Şeref", "Şerhü'l-Hüsna" ve "Kitâb-ı Sakk" ayrı eserler olup 4 cilt olarak sayılmıştır.

Es-Sânî min Kitâb-ı Ümm li'l-İmâmü's-Şâfî Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Kenz li'l-Aynî Cild 1	Kitâb-ı Şürûnbilâli ale'd-Dürer Cild 1	El-Kit'a el-evvel min Şerhi'l-Kenz li'z-Zeylaî Cild 1
El-Kit'a es-sânî min Şerhi'l-Kenz li'z-Zeylaî Cild 1	Kitâb-ı Kuhistânî-i Kebîr Cild 1	Hâşiye-i Hidâye Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Nikâye li's-Şumî Cild 1
Kitâb-ı Sadi ale'l-Hidâye Cild 1	Kitâb-ı Müntekâ Şerh-i Mültekâ Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mecma' li-ibn Melek Cild 1	Kitâb-ı Cevhere Şerh-i Kudûrî Cild 1
Kitâb-ı Mukaddime-i Gaznevî Cild 1	Kitâb-ı Ahkâmü'l-Cihâd Cild 1	Kitâb-ı Fusûlü'l-Ahkâm Cild 1	Kitâb-ı Ahkâmü's-Sultâniyye Cild 2
Kitâb-ı Şerh-i Kenz li-Monla Miskîn Cild 2	Kitâb-ı Umdetü'l-İslâm Cild 1	Kitâb-ı Münyetü'l-Müftî Cild 1	Mecmû'a-i Müeyyedzâde Efendi Cild 2
Kitâb-ı Vâkı'atü'l-Müftîn Cild 1	Kitâb-ı Yakub Paşa Cild 1	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Ali Efendi Cild 1	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Bezzâziye Cild 2
Kitâb-ı Fetâvâ-yı Ferâ'iz Cild 1	Kitâb-ı Surretü'l-Fetâvâ Cild 1	Kitâb-ı Melce'ü'l-Kuzât Cild 1	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Krebneşî Cild 1
Kitâb-ı Behcetü'l-Fetâvâ Cild 1	Kitâb-ı Sakk li-Hızır Efendi Cild 1	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Ahmed el-Hatîb Cild 1	Kitâb-ı Cevâhir fi'l-Fıkh Cild 1
Kitâb-ı Vesiletü'l-Enâm Cild 1	Kitâb-ı Ta'îmü'l-Müte'allim Cild 1	Kitâb-ı Câmî'ü'd-Dürer fi'l-Ferâ'iz Cild 1	Kitâb-ı Hediyyetü'l-İhvân Cild 1
Kitâb-ı İnâye Şerhü'l-Hidâye Cild 1	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Hayriyye Cild 1	Kitâb-ı Kânünnâme ve gayruhu Cild 1	Kitâb-ı Kunye el-Fetâvâ Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Siyer-i Kebîr Cild 1	Kitâb-ı Câmî'ü'l-Fusûleyn Cild 1	Kitâb-ı Seyyid Şerîf fi'l-Ferâ'iz Cild 2	Kitâb-ı Fetâvâ-yı Kâdîhân Cild 1
El-Evvel min Fetâvâ-yı Kâdîhân Cild 1	Kitâb-ı Tertîbü'l-Le'âlî Cild 1	Nazm-ı Dursunzâde fi'l-Ferâ'iz Cild 1	Kitâb-ı Edebü'l-Kazâ Cild 1

4b

Kitâb-ı Zeyniyye fi'l-Fıkh Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Fıkh-ı Keydanî Cild 1	Hâşiye-i Yakub Paşa Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Vikâye li-Kurd Efendi Cild 1
Hâşiye-i Eşbâh li'l-Makdisî Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mukaddime-i Ebulleys Cild 1	Resâ'il-i Evveluhâ Mu'addilü's-Salât Cild 1	Kitâb-ı Münyetü'l-Musallî Cild 22
A'reczâde ale'l-Mültekâ Cild 1	Kitâb-ı Münekkâ Şerh-i Mültekâ Cild 2	Şerh-i Menâsik-i Hacc li-Alî el-Kârî Cild 1	Fusûl-i Aşere ve gayruhu Cild 1
Kitâb-ı Mültekâ Dürrü'l-Müntekâ Cild 1	Kitâb-ı Hadekü'l-Uyûn Şerh-i Kudûrî Cild 1	Kitâb-ı Câmî'u'n-Nukûl Şerh-i Mültekâ Cild 1	Kitâb-ı Tenvîrü'l-Kulûb Şerh-i Kudûrî Cild 1

Kitâb-ı Bahrü'l-Kelâm ve Şerh-i Şürûtü's-Salât fî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁶⁶	Kitâb-ı Fethü'l-Karîb fî Şerhi'l-Takrîb fî Usûli'l-Hadîs Cild 1	Resâ'il-i Şürûtü's-Salât Aded 10 fî Mahfaza-i Vâhîde 2 ⁶⁷	Resâ'il-i Şürûtü's-Salât 3 ve Şerh-i Şürûtü's-Salât 4 fî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁶⁸
Eşbâh ve'n-Nazâyir Cild 2	Dürer-i Gurer Cild 3	Mukaddime-i Gaznevî Cild 1	Menhü'l-Hükkâm fî İlmi'l-Ferâ'iz Cild 1
Ferâ'iz-i Şehâbeddin Cild 1	El-Fetâvâ-yı Hindiyye Cild 2	Bahr-i Râ'ik Cild 1	Nehrü'l-Fâ'ik Cild 1
Sirâcü'l-Vehhâc Evvel ve Sâni Cild 2		Mecmû'atü'l-Aliyye fî'l-Fıkhî'l-Hanefiyye Cild 1	

Usûl-i Fıkh-i Şerîfe Müt'e'allik Kütüb			
Kitâb-ı Tavzîh ale't-Tefsîh Cild 2	Kitâb-ı Metn-i Menâr Cild 2	Kitâb-ı Şerh-i Menâr Cild 2	Kitâb-ı Telvîh ale't-Tavzîh Cild 2
Kitâb-ı Tahkîk Şerhü'l-Müntehab Cild 1	Kitâb-ı Miftâh fî Şerhi'l-Tahkîk Cild 1	Kitâb-ı Keşfü'l-Esrâr Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Cem'ü'l-Cevâmi' Cild 1
El-Cildü's-Sânî mine'l-Mu'temed Cild 1	Kitâb-ı Metn-i Menâr ma'a Şerhihi Cild 1	Kitâb-ı Câmî'ü'l-Esrâr Şerh-i Menâr Cild 1	Kitâb-ı Muğni fî'l-Usûl Cild 1
Haşiyetü'r-Rehâvî alâ ibn Melek Cild 1	Usûl-i Bezdevî Cild 1	Metn-i Varakât Cild 1	Şerh-i Varakât Cild 1

5a

İlm-i Kelâma Müt'e'allik Kütüb			
Kitâb-ı Şerh-i Makâsîd Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mevâkîf Cild 2	El-Cildü's-Sânî mine'l-Munassas Şerhü'l-Muhallas Cild 1	Kitâb-ı Tehâfüt Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Cezâiriyye Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Cevheretü's-Sağîre Cild 1	Kitâb-ı Hidâyetü'l-Mürîd Şerh-i Cevheretü't-Tevhîd Cild 1	Kitâb-ı Milel-i Nihal Cild 2
Şerh-i Tevâli' Cild 1	Kitâb-ı Şerhü't-Tecrîd Cild 1	Haşîye-i Tegrîd Cild 1	Cüz' min Şerhi'l-Kıstâs Cild 1
Kitâb-ı Şerh-i Zübdetü't-Tecrîd Cild 1	Havâş-i Şerh-i Tegrîd Cild 1	Kitâb-ı Redd-i Revâfız Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mukaddemât li's-Senûsî Cild 1
Mecmû'a-i Evveluhâ Havra Şerh-i Zevra Cild 1	Kitâb-ı Fevâ'id-i Abdüsselam Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Akâyid Üç Aded fî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁶⁹	Kitâb-ı Şerh-i Akâ'id Cild 7

66 "Kitâb-ı Bahrü'l-Kelâm" ve "Şerh-i Şürûtü's-Salât" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

67 Katalogda belirtildiği üzere 10 cilt olarak sayılmıştır.

68 Katalogda belirtildiği üzere 2 ayrı eser 7 cilt olarak sayılmıştır.

69 Katalogda belirtildiği üzere 3 cilt olarak sayılmıştır.

Hâşiye-i Kara Kemal Cild 1	Kitâb-ı Akîdetü't-Tahâvî Cild 2	Kitâbü'l-Celâl fi'l-Akâyid Cild 1	Kitâb-ı Halhâli ale'l-Celâl Cild 1	
Kitâb-ı İsbât-ı Vâcib Cild 1	Kitâbü'l-Hanefî ve Hâşiye-i İsbât-ı Vâcib Cild 1	Kitâb-ı Bahrü'l-Kelâm ve Risâle-i mine'l-Kasâ'id ve Ravzatü'l-Cinân fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷⁰	Kitâb-ı Hayâlî ale'n-Nûniyye Cild 1	
Kitâb-ı Fevâ'idü'n-Nasriyye fi Halli Nuniyye ve Hüseyniyye ve Hâşiye-i Hüsniyye fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷¹	Kitâb-ı Fıkh-ı Ekber ve Şerh-i Nuhbe fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷²	Kitâb-ı Şerh-i Fıkh-ı Ekber li-Sâhibü'l-Hidâye Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Fıkh-ı Ekber li-Âli el-Kârî Cild 1	
Mecmû'a-i Resâ'il mine'l-Akâ'id ve Gayruhu 1	Resâ'il-i Müt'e'addide li-ibn Kemalpaşazâde Cild 1	Kitâbü'l-Hidâye Şerh-i Kasîde-i Bed'ü'l-Amâlî Cild 1	Risâle-i Birgivî ve Şerh-i Amâlî fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷³	
Kitâb-ı Şerh-i Birgivî Cild 17	Kitâb-ı Akâ'id-i Türkiyye Cild 1	Kasîde-i Amâlî Cild 31	Şerh-i Amâlî li-Âli el-Kârî Cild 1	Kitâb-ı Hâşiye-i Hayâlî li-Torun Efendi Cild 1
Risâle-i Birgivî Cild 23	Sadeddin Celâl-i Halhâli Cild 1	Hâşiye alâ Şerhi't-Taftâzânî Cild 1	Türkî Tecvîd Cild 1	
Zirvetü'l-İmân-ı Türkî Cild 1	Tercüme-i Mîlel ve Nihal 1	Hayâlî ma'a Netâyîcü'l-Efkâr fi Mahfaza-i Vâhide ⁷⁴	Şerh-i Fıkh-ı Ekber Cild 7	
Gayetü'l-Merâm Şerh-i Bahrü'l-Kelâm Cild 1				

5b

İlm-i Adâb ve Hikmet ve Mantıka Müt'e'allik Kütüb			
Kitâb-ı Mîr Ebulfeth ale't-Tezhîb Cild 1	Hâşiye alâ Şerhi'ş-Şemsîyye li'l-Kutb Cild 2	Kitâb-ı Halhâli ale'l-Celâl ve ale'l-Hindiye fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷⁵	Kitâb-ı Metn-i Şemsîyye li't-Tasavvurât ve't-Tasdikât ve mine'l-Hikme fi Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷⁶
Kitâb-ı Kâdî Mir Lârî mine'l-Hikme Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Hidâye Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Kıstâsü'l-Efkâr Cild 2	Kitâb-ı Celâlî'l-Mantık Cild 1
Kitâb-ı Çağmûnî fi'l-Heye Cild 1	Kitâbü't-Tezhîb fi Şerhi't-Tezhîb Cild 1	Kitâb-ı Mirzâcân Bir Muhâkemât Cild 1	Mecmû'a-i Mantık Cild 7

70 "Kitâb-ı Bahrü'l-Kelâm", "Risâle-i mine'l-Kasâ'id" ve "Ravzatü'l-Cinân" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

71 "Kitâb-ı Fevâ'idü'n-Nasriyye fi Halli Nuniyye" ve "Hasaniyye" ve "Hâşiye-i Hasaniyye" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

72 "Kitâb-ı Fıkh-ı Ekber" ve "Şerh-i Nuhbe" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

73 "Risâle-i Birgivî" ve "Şerh-i Amâlî" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

74 Mahfaza sayısı verilmemiş olup "Hayâlî" ve "Netâyîcü'l-Efkâr" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

75 "Kitâb-ı Halhâli ale'l-Celâl" ve "ale'l-Hindiye" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

76 "Kitâb-ı Metn-i Şemsîyye li't-Tasavvurât ve't-Tasdikât" ve "mine'l-Hikme" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

Hâşiye-i Şerh-i Metâlî' Cild 1	Melheme-i Manzûme Cild 1	Tasavvurât mine'l- Mantık Cild 2	Kitâb-ı Kul Ahmed ve Fenarî Cild 12
Kitâb-ı Husâm-kâfi Cild 3	Kitâb-ı Cümle el- Mantık Cild 5	Kitâb-ı Burhaneddin Cild 2	Kitâb-ı Kutb ale's-Şemsiyye Cild 2
Kitâb-ı Halhâlî Hâşiye-i Kâdî Mîr Cild 2	Kitâb-ı Havâşî-i Husâm-kâfi Cild 1	Mecmû'a-i Havâşî-i Şemsiyye Cild 1	Kitâb-ı Hâşiye ale'l-Kutb ve Lârî fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷⁷
Hâşiye alâ Şerhi'l- Çâgmûnî Cild 3	Mecmû'a-i Âdâb-ı Evvelhâ Hâşiye-i Mîr Ebulfeth Cild 1	Kitâb-ı Şâh ⁷⁸ Hüseyin ala Kara Hâşiye Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Mevlânâzâde ve Hâşiye-i Taşköprü fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁷⁹
Kitâb-ı Melheme-i Cevrî ve Risâle mine'l-Âdâb ve Kitâb-ı Taşköprü fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸⁰	Hâşiye-i Taşköprü ve Hasan Ziyâdî fî Mahfaza-i Vâhide 2 ⁸¹		Şerh-i Taşköprü ve Gayruhu Cild 10
Kitâb-ı Mesud Rumî Cild 1	Hâşiye-i ale't-Tehzîb ve Şerh-i Tehzîb li-ibn Ganim ve Velediye fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸²	Cümle-i Mantık Cild 3	Mecmû'a-i Hüseyniyye ve Mîr Ebulfeth ve Minkârîzâde Cild 1
Kitâb-ı Seyyid ale't- Tasavvurât Cild 2	Kitâb-ı Takrîr-i Kavânîn ve Mesud Rumî fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸³	Hâşiye-i Mîr-i Âdâb li-Yusuf Efendizâde Cild 1	Hâşiye-i Tasavvurât li-Kara Davud Cild 1
Kutb-ı Geylânî ale'l- Mesud er-Rumî Cild 1	Tenzilü'l-Efkâr fî'l- Hikme Cild 1	Şerh-i Muhtasar-ı Muntehî li's-Seyyid Cild 1	Kul Ahmed ve Tasdikât fî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸⁴
Halhâlî ale'l-Hayâlî Cild 1	Havâş fî Âdâbi'l-Bahs Cild 1	Res'âl fî Mukantarât Cild 1	Rûznâme-i Türki Cild 1

6a

İsâm ale'l-Vaz'iyeye cild⁸⁵

İlm-i Mu'âyeneye Mûte'allik Kütüb

Kitâb-ı Külliyyât-ı Miftâhü'l-Ulûm Cild 3	Kitâb-ı Sadeddin ale'l-Miftâh Cild 3	Kitâb-ı Şerhü'l-Miftâh li-Seyyidi's-Şerîf Cild 3
---	--------------------------------------	--

77 "Kitâb-ı Hâşiye ale'l-Kutb" ve "Lârî" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

78 Belgede "Şâm" olarak yazılmışsa da doğrusu "Şâh" olmalıdır.

79 "Kitâb-ı Şerh-i Mevlânâzâde" ve "Hâşiye-i Taşköprü" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

80 "Kitâb-ı Melheme-i Cevrî", "Risâle mine'l-Âdâb" ve "Kitâb-ı Taşköprü" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

81 "Hâşiye-i Taşköprü" ve "Hasan Ziyâdî" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

82 "Hâşiye-i ale't-Tehzîb", "Şerh-i Tehzîb li-ibn Ganim" ve "Velediye" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

83 "Kitâb-ı Takrîr-i Kavânîn" ve "Mesud Rumî" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

84 "Kul Ahmed" ve "Tasdikât" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

85 Cild sayısı verilmemiştir, 1 cilt olarak sayılmıştır.

Kitâb-ı Seyyid Şerîf ale'l-Miftâh Cild 2	Kitâb-ı Müfid ale'l-Muhtasar Cild 2	Kitâb-ı Şerh-i Tağyîrî'l-Miftâh li-Kemalpaşazâde Cild 2	Kitâb-ı Kısım-ı Sâlis mine'l-Miftâh Cild 1
Kitâb-ı Telhîsü'l-Miftâh Cild 2	Kitâb-ı Mutavvel Cild 3	Kitâb-ı Muhtasar Cild 6	Hâşiye-i Hasan Çelebi ale'l-Mutavvel Cild 1
Hâşiye-i Sîrâmî Cild 1	Hâşiye-i Kasım Leysî ale'l-Mutavvel Cild 2	Hâşiye el-Muhtasar ale'l-Hatâi ve'l-Hafid Cild 2	Kitâb-ı Şerh-i Fevâ'id-i Gıyâsiyye ve Hâşiye-i Zekerıyya Cild 1
Kitâb-ı Şerhü'l-Ukûd fî Elfıyyeti'l-Ma'ânî ve'l-Lisân li'l-Süyûtî Cild 1	Kitâb-ı Me'âhidü't-Tansîs Cild 1		Kitâb-ı Mevâhibü'l-Vâhib fî Şerh-i Muhtasar er-Râgıb Cild 1
Sîrâmî ale'l-Mutavvel Cild 1	Misbâh Şerhü'l-Miftâh li's-Seyyid Şerîf Cild 1	İsti'âre-i İsmâî ve Hasan Zibârî Cild 1	Hatâi Abdullah Yezdî ve Hafid ale'l-Muhtasar Cild 1
Şerhü'l-Münekkahât fî İlmi'l-Ma'ânî Cild 1		Hâşiye-i Mutavvel li-Seyyid Şerîf Cild 1	

İlm-i Tasavvufa Müte'allik Kütüb			
Kitâb-ı Danyal Aleyhi's-Selâm Cild 1	Kitâb-ı Mecâlis Ümmi Sinanzâde Cild 1	Kitâb-ı Muhammediyye Cild 1	Kitâb-ı Tarikat-ı Muhammediyye Cild 3
Kitâb-ı Envârü'l-Kudsıyye Cild 1	Kitâb-ı Nüzhetü'l-Kulûb Cild 1	Kitâb-ı İnsân-ı Kâmil Cild 1	Kitâb-ı Nasihatü'l-Kâfiye Cild 1
Kitâb-ı Seb'a-i Seyyâre Cild 1	Kitâb-ı Müzekki'n-Nüfûs Cild 2	Kitâb-ı Şerh-i Tarikat Receb Efendi Cild 1	Kitâb-ı Ferâ'id Cild 1

6b

Kitâb-ı Kıyâmetnâme Cild 1	Kitâb-ı Mürşid-i Müte'ehhil Cild 1	Kitâb-ı Melâzü'l-Müttakîn Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Şir'a li-Seyyid Alizâde Cild 1
Kitâb-ı Reşahât Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ Cild 1	Kitâb-ı Kûtü'l-Kulûb Cild 1	Kitâb-ı Fezâ'il-i Şuhûr li-Sinanzâde Cild 1
Kitâb-ı Evrâdü'l-Usbû' Cild 1	Kitâb-ı Mesnevî-i Şerîf Cild 2	Kitâb-ı Silsile-i Nakşibendiyye ve Menâkıb-ı Evliyâ ve Hizbü'n-Nevevî Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸⁶	Kitâb-ı Miftâh-ı Gaybü'l-Cem' Cild 1
Kitâb-ı Câvidân Cild 1	Kitâb-ı Enisü'l-Celis li'l-İmâm Gazâlî Cild 1	Kitâb-ı Seb'ıyyât ve Kitâb-ı Siyâset Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸⁷	Kitâb-ı Şifâ'ü'l-Mü'min Cild 1

86 "Kitâb-ı Silsile-i Nakşibendiyye", "Menâkıb-ı Evliyâ" ve "Hizbü'n-Nevevî" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

87 "Kitâb-ı Seb'ıyyât" ve "Kitâb-ı Siyâset" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

Kitâb-ı Nasihat İçi Dolu Hidâyet-i Eyyühe'l-Veled Mahfaza-i Vahide 1 ⁸⁸	Kitâb-ı Nuhbetü's-Sâlikîn fi Keyfiyyeti Umûru'd-Din Cild 1		Kitâb-ı Aynü'l-Hayât Cild 1
Kitâb-ı Dürrü'l-Munazzâm fi İsmi'l-A'zam Cild 1	Kitâb-ı Hikme-i Nebvî Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Eyyühe'l-Veled Cild 1	Kitâb-ı Mevhibe-i Seniyye fi Sîreti'z-Zekîyye Cild 1
Kitâb-ı Şir'atü'l-İslâm Cild 1	Kitâb-ı Şerh-i Esmâ'ü'l-Hüsna Cild 1	Kitâb-ı Nasihatü'l-Mülûk Cild 1	Kitâb-ı Ahlâkû'l-Muhsinî Cild 1
Kitâb-ı Vâridâtü'l-İlahiyye Cild 1	Kitâb-ı Dekâ'ikü'l-Ahbâr Cild 1	Kitâb-ı Vesâyâ li-Zeyneddin Cild 1	Kitâb-ı İlm-i Ahlâk li-Sinan Paşa Cild 1
Kitâb-ı Mevâhibü'l-Hallâk fi Merâtibi'l-Ahlâk Cild 1	Mecmû'a-i Mevlûd Cild 1	Kitâb-ı Mantıku't-Tayr Cild 1	Kitâbü'n-Nusûs fi Tahkîk-i Tavri'l-Mahsûs Cild 1
Kitâb-ı mine't-Tasavvuf ve Sa'âtnâme Mahfaza-i Vâhide 1 ⁸⁹	Mecmu'a-i Ta'lim ve Müte'allim ve Evrâd-ı Yahya Cild 1 ⁹⁰		Mîzân-ı Şa'rânî Cild 1
Miftâhü's-Sa'âdet Cild 1	Kitâb-ı Tezkiretü'l-Evliyâ li-Şeyh Attâr 1		Kitâb-ı Câmî'ü'l-Ayât ve Seyrû's-Sülûk ve Makâlât-ı Hacı Bektaş Mahfaza-i Vâhide 1 ⁹¹
Kitâb-ı Muhâzarâtü'l-Ebrâr Cild 1	Fusûsü'l-Hikem Miftâh-ı İlham Mahfaza-i Vâhide 1 ⁹²		El-cildü's-Sânî mine'l-Müsâmerât Cild 1
Ahlâk-ı Azmî Şerh-i Hizbü'l-Bekrî Cild 1	Ahlâk-ı Alâî Cild 1	Tuhfetü'l-Arûs Cild 1	Câmî'ü'l-Ayât Cild 1

7a

Kitâb-ı Muhâzarâtü'l-Ebrâr Cild 1	Kitâb-ı Fusûsü'l-Hikem ve Miftâh-ı İlham Cild 1	El-cildü's-Sânî mine'l-Müsâmerât Cild 1	Kitâb-ı Ahlâk-ı Azmî Cild 1
Kitâb-ı Tuhfetü'l-Arûs Cild 1	Kitâb-ı Ahlâk-ı Alâî Cild 1	Nisâbü'l-Ahbâr Cild 1	Silsiletü'z-Zeheb Cild 1
Mecmû'a-i Resâ'il mine't-Tasavvuf Cild 1	Du'â'ü'l-Usbû' ve Minhâcü'l-Halâs Mahfaza-i Vâhide 1 ⁹³	El-cildü'l-Evvel min Keşfi'l-Gumme Cild 1	Kitâb-ı Şeyh Abdülkadir Geylânî Cild 1
El-Cildü'l-Evvel mine'l-Mesnevî Cild 1	Ahlâk-ı Nâsırî Cild 1	Kitâb-ı Fusûs Cild 1	İrşâd fi Tercüme-i Mîrsâdü'l-İbâd 1

88 "Kitâb-ı Nasihat", ve "Hidâyet-i Eyyühe'l-Veled" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

89 "Kitâb-ı mine't-Tasavvuf" ve "Sa'âtnâme" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

90 "Mecmu'a-i Ta'lim ve Müte'allim" ve "Evrâd-ı Yahya" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

91 "Kitâb-ı Câmî'ü'l-Ayât", "Seyrû's-Sülûk" ve "Makâlât-ı Hacı Bektaş" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

92 "Fusûsü'l-Hikem" ve "Miftâh-ı İlham" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

93 "Du'â'ü'l-Usbû'" ve "Minhâcü'l-Halâs" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

El-Cildü's-Sânî mine't-Tergîb Cild 1	Şerh-i Şir'atü'l-İslâm li-ibn Seyyid Alizâde Cild 1	Mücerrebât-ı Senûsî Cild 1	Risâle-i Tevhîd mine't-Tasavvuf Cild 1
Ta'bîrnâme-i Dineverî Cild 1	Ta'bîrnâme li-ibn Hanbelî Cild 1	Ta'bîrnâme li-Nasr bin Yakub el-Kâdirî Cild 1	İhyâ'ü'l-Ulûm Cild 1
Tercüme-i Kamilü't-Ta'bir Cild 1		Şerh-i Aynü'l-Ulûm Cild 1	

İlm-i tıbbî müte'allik kütüb			
Kitâb-ı Bâhnâme ve Şifâ'ü'l-Fu'âd Cild 1	Minhâcü'l-Beyân Cild 1	Muhtasârü'ş-Şifâ Cild 1	El-Makâletü'l-Ûlâ min Kitâb-ı Câlînus Cild 1
Gâyetü'l-Beyân Cild 1	Resâ'il-i Müfid fi't-Tıb ve Tercüme-i Tıb Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁴	Risâle fi Gusli'l-Hind? Cild 1	Tıb bi't-Türki ve Risâle-i Sadiye Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁵
Risâle Mine'l-Kihâle ve Risâle-i Kıyâfet Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁶	Yâdigâr-ı ibn Şerîf Cild 2	Kemâliyye Cild 1	Mine't-Tıb bi't-Türki Cild 2
Şerh-i Arcûn Cild 1	Muğnî ale'l-Mücez Cild 1	Tezkiretü'l-Müfid Cild 1	Ravzatü'l-Esihâ Cild 1

7b

Menâfi'ü'n-Nâs Manzûm Cild 1	Kifâyetü't-Tıb Cild 1	Enmûzec Cild 1	Tıbbü'l-Müsemma bi-Tezkireti Ulu'l-Elbâb Cild 1
Risâletü'ş-Şifâ Cild 1	Tezkire-i Davud Cild 1	Şerh-i Kitâbü'l-Esbâb Cild 1	Şifâ'ü'l-Kulûb Kitâbü't-Teshîl Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁷
İhtiyârât-ı Zeyneddin Cild 1	Şerh-i Mücez li-Aksaray Cild 1		Kitâbü't-Teshîl Cild 1

Lugâta Müte'allik Kütüb			
Esâsü'l-Belâgat Cild 1	Kenz Cild 2	Cevherî Cild 2	Nimetullâh Cild 3
Halîmî Cild 3	Ahterî-i Kebîr Cild 2	Kâmûs Cild 4	Mücmelü'l-Luga Cild 1

94 “Resâ'il-i Müfid fi't-Tıb” ve “Tercüme-i Tıb” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

95 “Tıb bi't-Türki” ve “Risâle-i Sadiye” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

96 “Risâle Mine'l-Kihâle” ve “Risâle-i Kıyâfet” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

97 “Şifâ'ü'l-Kulûb” ve “Kitâbü's-Süheyl” ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

Muhtarü's-Sihâh Cild 2	Müstaksâ fi'l-Emsâl Cild 1	Es-Sâbi' mine's-Sihâh Cild 1	Ferheng-i Şu'ûrî Cild 2
Şihâhü'l-Luga li'l- Cevherî Cild 1	Kitâbü't-Telhis li-ibn Hilâl el-Askerî Cild 1	Deşîşe Cild 1	Ahterî-i Sağîr Cild 1
Lugat-ı Müntehab Cild 1	Vankulu Cild-i Evvel ve Sânî Basma Cild 2	Kıt'a mine'l-Emsâl Cild 1	Külliyât-ı Ebulbekâ Cild 1
Mağribü'l-Luga Cild 1	Şerh-i Luga Şâhidî Cild 1	Hall-i Müfredât ve Tercümân fi'l-Luga Cild 1	Fasîh-i Sa'leb Lübbü'l- Lübâb Ta'rîfât-ı Seyyid Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁸
Sirâh mine's-Sihâh Cild 1	Muhtasarü's-Sihâh Cild 1	Burhân-ı Kâtrî Cild 1	Dekâyikü'l-Hakâyik Cild 1
Mirkâtü'l-Luga Cild 1	Dürrü'n-Nesîr Cild 1	Sihâh-ı Acem Cild 1	Emsâl-i Meydânî Cild 1
Muhtarü's-Sihâh Cild 1	Uknûm-ı Acem Cild 1	Ta'rîfât-ı Seydî Cild 1	Min Lisâni'l-Arab Cild 4
Esâmî-i Kütüb Cild 1	Ta'rîfât-ı Seydî ma' Şerhü'l-Amâlî Mahfaza-i Vâhîde 1 ⁹⁹		Hakâyikü'd-Dekâyik Cild 1

8a

İlm-i Nahv ve Sarfa Mute'allik Kütüb			
Kitâb-ı Muğnî'l-Lebib Cild 2	Metn-i Mufassal Cild 3	Teshîl fi'n-Nahv Cild 1	Kâfiye ve Mizânü'l- Edeb ve Kava'idü'l-İ'râb Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰⁰
Mülhatü'l-İ'râb Cild 2	Sarf Cümlesi Cild 32	Kurazatü'z-Zeheb fi İlmî'n-Nahv ve'l- Edeb Cild 1	Nüzhetü't-Tarf fi's-Sarf ve Elfiyye Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰¹
Metn-i Âcrûmiyye Cild 1	Emsile Cild 1	Kavâ'idü'l-İ'râb Cild 1	Dede Çengi Cild 1
Şerh-i İzzî li-Sadeddin Cild 3	Vâfiye-i Şerh-i Kâfiye Cild 2	Câmî Cild 31	Hâşiye-i Câmî Cild 1
İftitah ve Hârûniye Cild 1	Mutavassıt Cild 2	Zav'-i Şerh-i Misbâh Cild 4	Şerh-i Şevâhid-i İ'râb-ı Avâmil Cild 1
Kitâb-ı Dinkuz ve Hindî Âcrûmiyye Mahfaza-i Vâhîde 3 ¹⁰²	Abdülğafûr ale'l-Câmî Cild 1	Çârperdi Cild 1	Erdebilî Şerh-i Enmûzec Cild 1

98 "Fasîh-i Sa'leb", "Lübbü'l-Lübâb" ve "Ta'rîfât-ı Seyyid" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

99 "Ta'rîfât-ı Seydî" ve "Şerhü'l-Amâlî" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

100 "Kâfiye", "Mizânü'l-Edeb" ve "Kava'idü'l-İ'râb" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

101 "Nüzhetü't-Tarf fi's-Sarf" ve "Elfiyye" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

102 "Kitâb-ı Dinkuz", "Hindî" ve "Âcrûmiyye" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

Şerh-i Merâh Cild 2	Şerh-i Emsile Cild 1	Behcetü'l-Marziyye Cild 1	Kitâb-ı Kâdicik Cild 1
Zeynîzâde Cild 1	Hasan Paşa Şerh-i Merâh Cild 1	Risâle fi Harfi'ş-Şart Cild 1	Şerh-i Dîbâcetü'l-Misbâh Cild 2
Bi-zikri fihâ mâ tekelleme bihi'l-Arab ve Tertîbü'l-Ulûm ve Durûb-i Mîrek Mahfaza-i Vâhide 1 ¹⁰³	El-Cildü'l-Evvel mine't-Tasrîh fi Şerhi't-Tavzîh Cild 1		Kitâb-ı Radî Şerh-i Kâfiye Cild ¹⁰⁴
Mucübü'n-Nidâ Şerh-i Katrû'n-Nedâ Cild 1	Kitâb-ı Hindî Cild 1	Şerh-i Elfiyye ibn Mâlik Cild 4	Dürerü's-Seniyye alâ Şerh-i Elfiyye Cild 1
Mu'ribü'l-Avâmil Cild 3	Radî ale'ş-Şâfiye Cild 2	Kerbelâi Cild 1	Üşmûnî ale'l-Elfiyye Cild 2
Kitâb-ı Çelebi Hâşiye-i Mutavassıt Cild 1	İsâm ale'l-Câmî Cild 9	İrşâd fi'n-Nahv ve Şerh-i Kavâ'idü'l-İ'râb Cild 1	Hâşiye-i Câmî li-Abdûlgafûr Cild 2

8b

Kitâb-ı Enmûzec Cild 1	Şerh-i Dîbâce li-Seyyid Alizâde Cild 1	Kitâb-ı Monla Câmî Cild 1	Fevâ'idü'ş-Şâfiye 'alâ İ'râbi'l-Kâfiye Cild 1
İfsâh Cild 1	İslâh fi Şerh-i Dîbâcetü'l-Misbâh Cild 1	Mu'rib-i Avâmil Cild 1	Avâmil-i ced ¹⁰⁵ Cild 3
Zübde-i Mu'rib-i İzhâr Cild 1	Cümle-i Nahv Cild 18	Binâ' Cild 3	Kitâb-ı Şâfiye Cild 2
Şerh-i Merâh ve İzzî ve Maksûd Cild 4	Eşbâh li-Süyûti fi'n-Nahv Cild 1	İsmetî ale'l-Câmî Cild 2	Hindî ale'l-Kâfiye Cild 2
Ta'likat ale'l-Câmî li-Emîr Çelebi Cild 1	Mecmû'a-i Nahv Cild 1	Hâdî fi'l-İ'râb Cild 1	Eş-Şerhü'l-Kebîr ale'l-Kâfiye Cild 1
Bulûgü'l-Ereb fi Şerh-i Şüzürü'z-Zeheb Cild 1	İzâh-ı Kâfiye Cild 1		Şerhü'l-Kâfiye fi's-Sarf Cild 1
Şerh-i Şüzürü'z-Zeheb Cild 1	Metn-i İsti'âre ve İsâm ve İzhâr ve Kavâ'idü'l-İ'râb ve Kul Ahmed Cild 1	Kara Yahya Cild 1	Avâmil-i Atîk Cild 2
İsbâh Cild 1	Kâfiye Cild 9		Şerh-i Ebyât-ı Zav' Cild 1

103 “Bi-zikri fihâ mâ tekellümü bihi'l-Arab” ve “Tertîbü'l-Ulûm” ve “Durûb-i Mîrek” ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

104 Cild sayısı verilmemiştir ancak 1 cilt olarak sayılmıştır.

105 “Kitâb-ı Avâmil-i Cedîd” olabilir. Bk. BOA, EV.d., 45204, s. 102.

Tevârîhe Müte'allik Kütüb			
Kitâb-ı Târih-i Tercüme-i Taberî Cild 2	Târihü'n-Nuhbe Cild 1	Târih-i Cihânnümâ Cild 1	Târih-i Naimâ Basma Cild 2
Târih-i Çelebizâde Asım Efendi Cild 1	Târih-i Hocazâde Cild 1	Târih-i Tercüme-i Ferec Ba'de's-Şidde Cild 1	Takvîmü't-Tevârîh Basma ve Silsilenâme Cild 1
Târih-i Ağvan ve Nasihatnâme Cild 1	Timurhân Cild 1	Peçevî Cild 1	İbnü'l-Amîd Cild 1
Gülşen-i Hulefâ Cild 1	Hümâyünnâme Cild 1	Mine'l-Battâli'l-Gazî Cild 5	Tezkire-i Evliyâ Cild 1

9a

Târih li-Muhammed Tüsterî Cild 1	Siyer-i Veysi Cild 1	Kâbusnâme Cild 1	İskendernâme Cild 1
Hadîkatü'l-Vüzerâ Cild 1	Acâyibü'l-Mahlûkât Cild 1	Ahvâl-i Gazavât-ı Bosna Cild 1	Kıssa-i Selâtn Cild 1
Tercümânü'd-Düstûr fî Havâdisi'l-Ezmine ve'd-Duhûr Cild 1	Hulefâ Cild 1	Kısas-ı Enbiyâ Cild 1	Fâkîhetü'l-Hulefâ Cild 1
Min Târih-i Râşid Cild 1	Min Târih-i Mirhân Cild 1		Enisü'l-Celil Cild 1
Netâyicü'l-Fünûn Cild 1	Kelile ve Dimne Cild 1	Tuhfetü'l-Kibâr Cild 1	Âl-i Osmân Cild 1
Târih-i Taberî Cild 1			

Dîvân ve Edebe Müte'allik Kütüb			
Dîvânü'l-Mütenebbî Cild 4	Şerh-i Divânü'l-Mütenebbî li'l-Vâhidî Cild 1	Makâmât-ı Harîrî Cild 2	Şerîşî Cild 1
Dürretü'l-Gavvâs li'l-Harîrî Cild 1	Kâmilü'l-Müberred Cild 1	Şerh-i Hamziyye Cild 2	Şerh-i Makâmât-ı Harîrî li'z-Zeydânî Cild 1
Tamâmü'l-Mütûn min Resâ'il-i ibn Zeydûn Cild 1	Şerh-i Lâmiyetü'l-Acem Cild 1	Şerh-i Dîvân-ı ibn Fârız Cild 1	Rebî'ü'l-Ebrâr Cild 1
Ravzatü'l-Edeb Cild 1	Yetîmetü'd-Dehr fî Mehâsin-i Ehli'l-Asr Cild 1	Şerhü'l-Bürde li-ibnü's-Sâni' (?) Cild 1	Şerh-i Kasîde-i Bürde Cild 1
Ravzatü'l-Ahyâr Cild 2	Harîdetü'l-Acâyib Cild 1	Mecmû'a-i Latîfe Cild 1	Fethü'l-Vehbî Cild 1

Temyüz li-ibn Muğiz (?) Cild 1	Şerh-i Mu'allakât ve Müntehâb-ı Dîvân Cild 1	Nesîm-i Sabâ ve Münşe'at-i Arabî Cild 1	Kevkebû'r-Ravza Cild 1
-----------------------------------	--	---	---------------------------

9b

Arûz li-Endülisî ve Dîvân-ı Sırrı Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰⁶	Mecmû'a-i Kelâm-ı Alî Cild 1	Dîvân-ı Hakkâk Cild 1	Hayatû'l-Hayvân Cild 1
Dîvân-ı Kâimî Cild 1	Dîvân-ı Hâfız Cild 3	Gül ü Nevrûz, Tefetü'llât-ı Hâfız, Dîvân-ı Şevket Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰⁷	Dîvân-ı Câmî Cild 3
Hamse-i Câmî Cild 1	Külliyât-ı Şeyh Sa'dî Cild 1	Bostan Cild 3	Şerh-i Bostan li- Şem'î Cild 1
Şerh-i Hâfız li-Sûdî Cild 1	Şerh-i Gülistan li-Sûdî Cild 1	Dîvân-ı Selmân-ı Fârisî Cild 1	Dîvân-ı Hüsrev Cild 1
Hamse-i Atâî Cild 1	Tezkire-i Şu'arâ el-Hasan Çelebi Cild 1	Ağâz-ı Dâsitân Cild 1	Zübdetü't-Tesânîf Cild 1
Kasâ'id-i Fârisiye Cild 1	Külliyât-ı Kâtibî Cild 1	Külliyât-ı Feyzî-i Hindî Cild 1	Külliyât-ı Fuzûlî Cild 1
Dîvân-ı Necâtî Cild 1	Dîvân-ı Nâdirî Cild 2	Dîvân-ı Nâbî Cild 1	Hüsni Dil-i Ahî Cild 1
Heft ve Peyker li-Nizâmî Cild 1	Hayrabâd-ı Nâbî Cild 1	Dîvân-ı Fasîhî Cild 1	Dîvân-ı Vahşî Cild 1
Şerh-i Mecmû'a-i Kasâ'id Dîvân Kâtibi Yusuf Züleyhâ Cild 1	Dîvân-ı Nef'î Müntehab-ı Reb'ü'l-Ebrâr Cild 1	Dîvân-ı Kâimî Pend-i Attâr Cild 2	Kasâ'id-i Nizâmî Bahârîstân Dîvân-ı Münîf Cild 1
Sad Kelime-i Ali Kerreme Allâhü Veche Cild 1	Dîvân-ı Selmân ve Dîvân-ı Hüsrev ve Hulâsa-i Dîvân-ı Kemâl Cild 1		Hilye-i Hâkânî ve Hilye-i Peygamber Dîvân-ı Nef'î Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰⁸
Keşfü'l-Hicâb Tarikü'l- Edeb Aşknâme Dîvân-ı Sâbit fi Mahfaza-i Vâhîde 1 ¹⁰⁹	Dîvân-ı Âşık Paşa Cild 3		Şâhidî Şerh-i Tuhfetü'l-Mülûk Cild 1

10a

Kırk iki satır sülüs yirmi bir satır nesih ve yirmi bir kıt'a şeyhe taklîd bâ-hatt-ı Ömer bin Nasuh Paşa hurûfâtı Ceride 1	Kasîde-i Bürde'den yetmiş sekiz satır sülüs ve yetmiş altı satır nesih kırk kıt'a bâ-hatt-ı Hocazâde Ceride 1
Sekiz satır sülüs ve yedi satır nesih dört kıt'a bâ- hatt-ı Hafız Osman Efendi Ceride 1	Dokuz satır sülüs ve otuz satır nesih dokuz kıt'a ve üç karalama bâ-hatt-ı Derviş Ali Ceride 1

106 "Arûz li-Endülisî" ve "Dîvân-ı Sırrı" ayrı eserler olup 2 cilt olarak sayılmıştır.

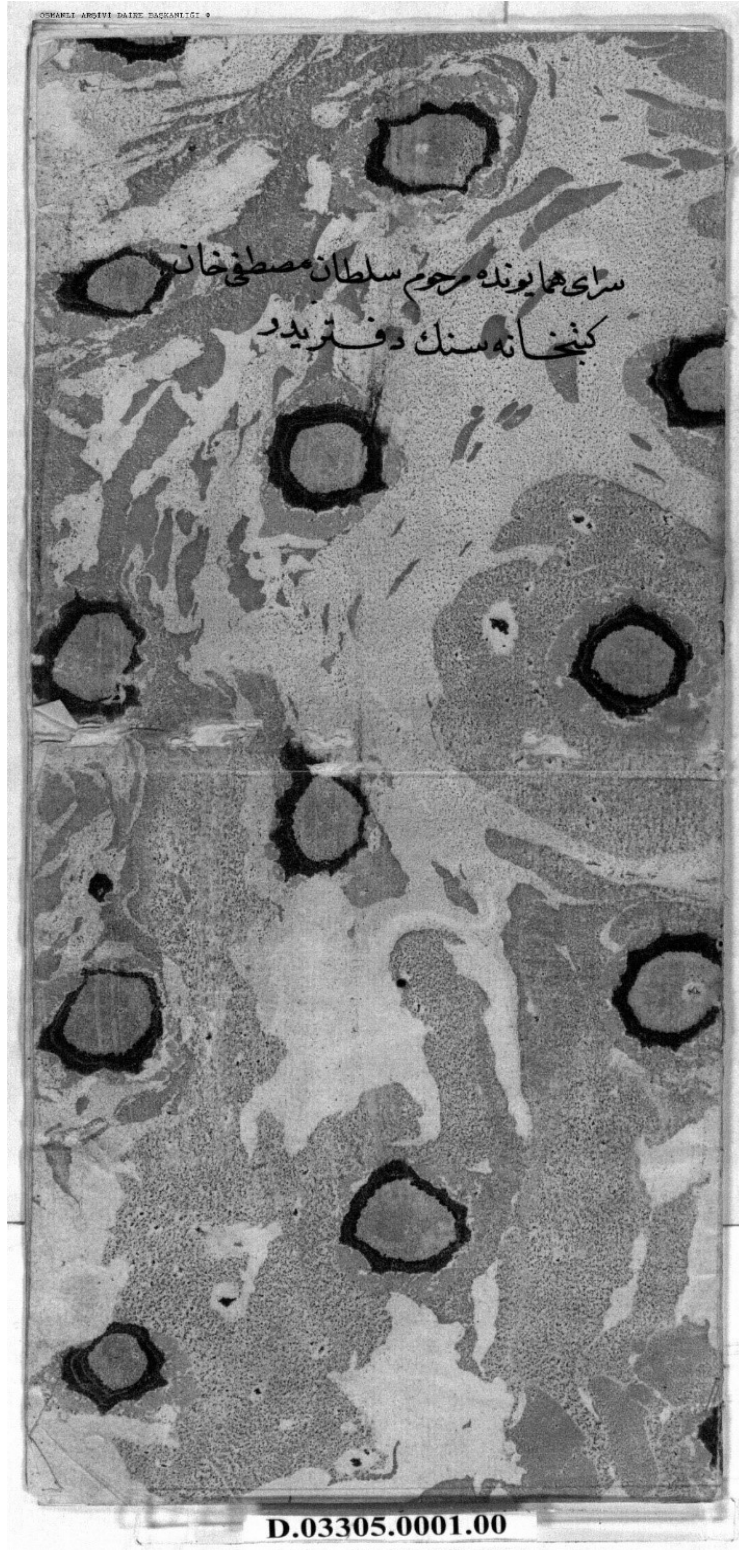
107 "Gül ü Nevrûz", "Tefetü'llât-ı Hâfız" ve "Dîvân-ı Şevket" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

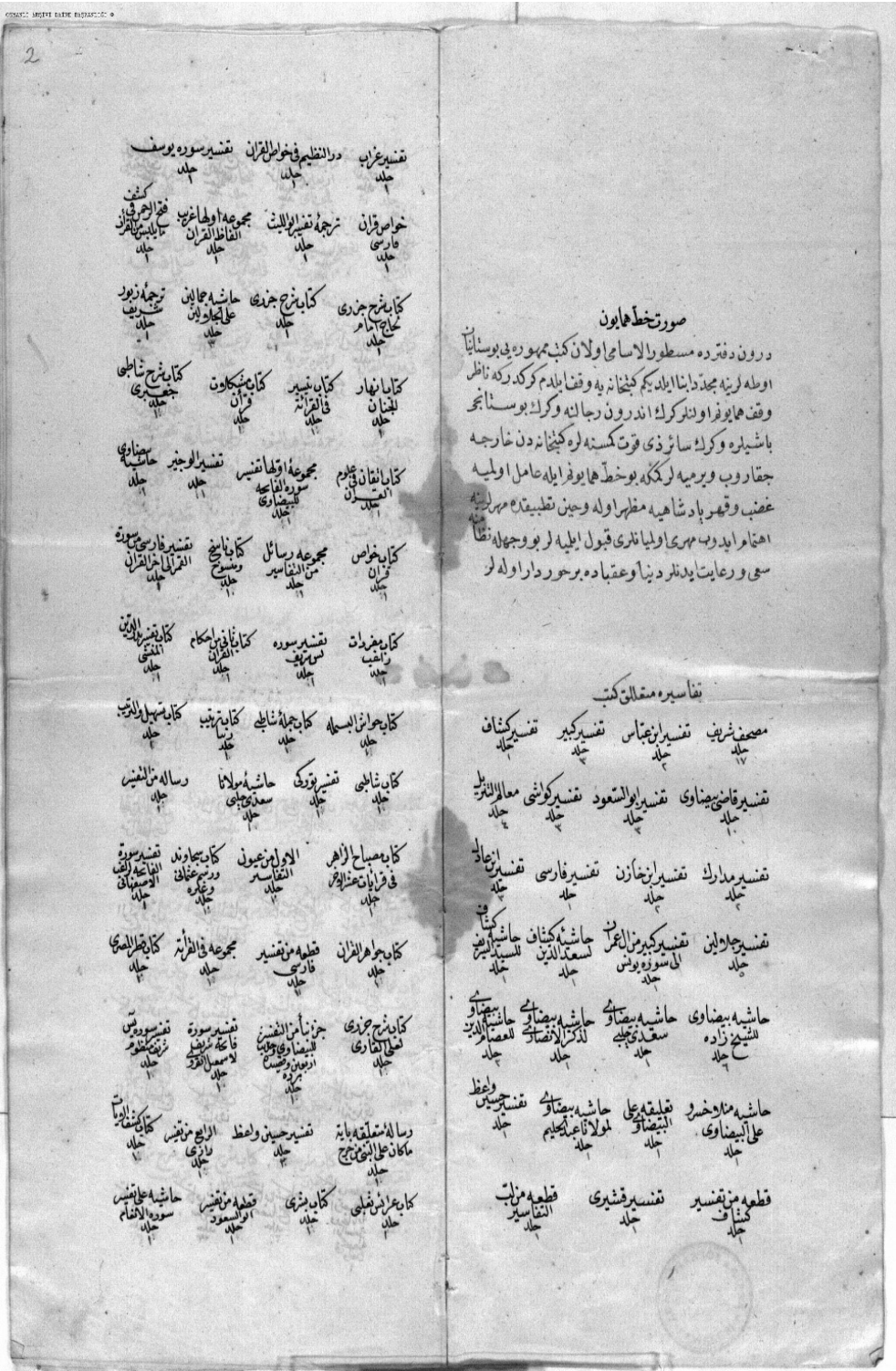
108 "Hilye-i Hâkânî", "Hilye-i Peygamber" ve "Dîvân-ı Nef'î" ayrı eserler olup 3 cilt olarak sayılmıştır.

109 "Keşfü'l-Hicâb", "Tarikü'l-Edeb", "Aşknâme", ve "Dîvân-ı Sâbit" ayrı eserler olup 4 cilt olarak sayılmıştır.

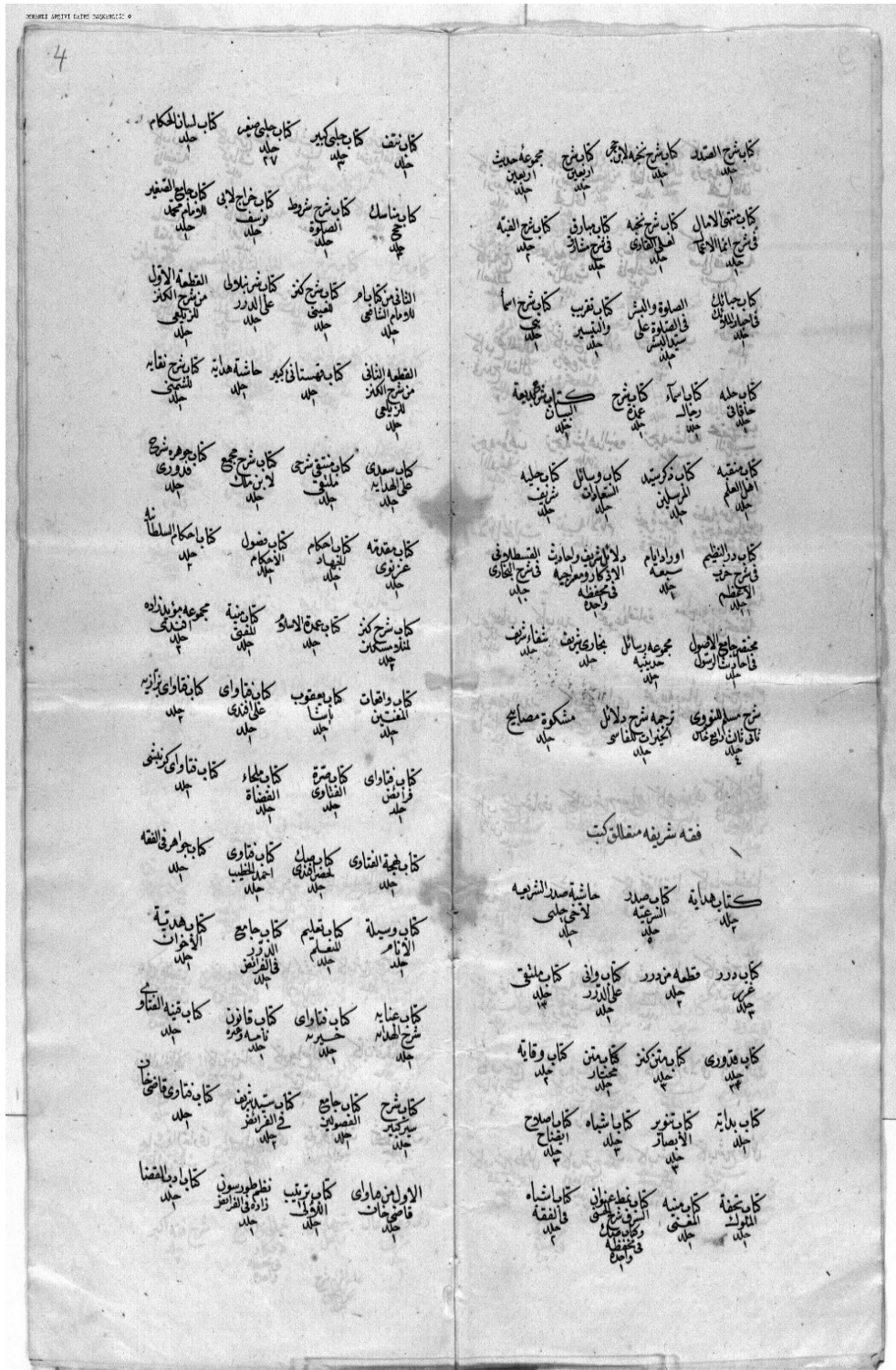
Sekiz satır sülüs ve otuz satır nesih sekiz kıt'a bâ-hatt-ı Mehmed bin Ömer
Ceride 1

On kıt'a ve bir karalama Şeyh merhûmun hattıyla gâyet a'lâ Ceride 1	Altı kıt'a Derviş Ali merhûmun hattıyla Tomar 1	Kavâ'id-i Hatt hakkında Risâle 1
Ta'lim-i hurûf sağırce Kıt'a 1	İş'âr İmâm Zeynelabidin bâ-tertib-i hurûfî'l-hecâ Şeyh merhûmun hattıyla müşerrez Cild 1	
Üç mahrec biri Ramazan Efendi ve üç satır sülüs Hâfiz Osman ve dört satır Hocazâde ve bir kıt'a zerrîn kalem mecmû'u altı kıt'a a'lâ murakka' Cild 1	Şeyh merhûmun Hamdullah bin Mustafa Dede unvânıyla sekiz kıt'a a'lâ murakka' Cild 1	
Hamdullah el-ma'rûf bi-ibn eş-Şeyh hattıyla sekiz kıt'a a'lâ murakka' Cild 1	Bir sahîfede üçer satır sülüs ve altışar satır nesih Dede merhûmun hattıyla bi-tamâmihi Kasîde-i Bürde Cild 1	
Evvelinde üç kıt'ası ve aherinde bir kıt'ası nesih ve sâir dört kıt'ası sülüs ve nesihli kıt'a ve bir kıt'ası rik'a ile muharrer mecmû'u dokuz kıt'a bâ-hatt-ı Hamdullah el-ma'rûf bi-ibn eş-Şeyh ceride Cild 1	Evveli Besmele-i şerîf ile vasatı küşâde tarafeyni kıl kalem ile tahrîr olunmuş sekiz kıt'a musanna' ceride Cild 1	

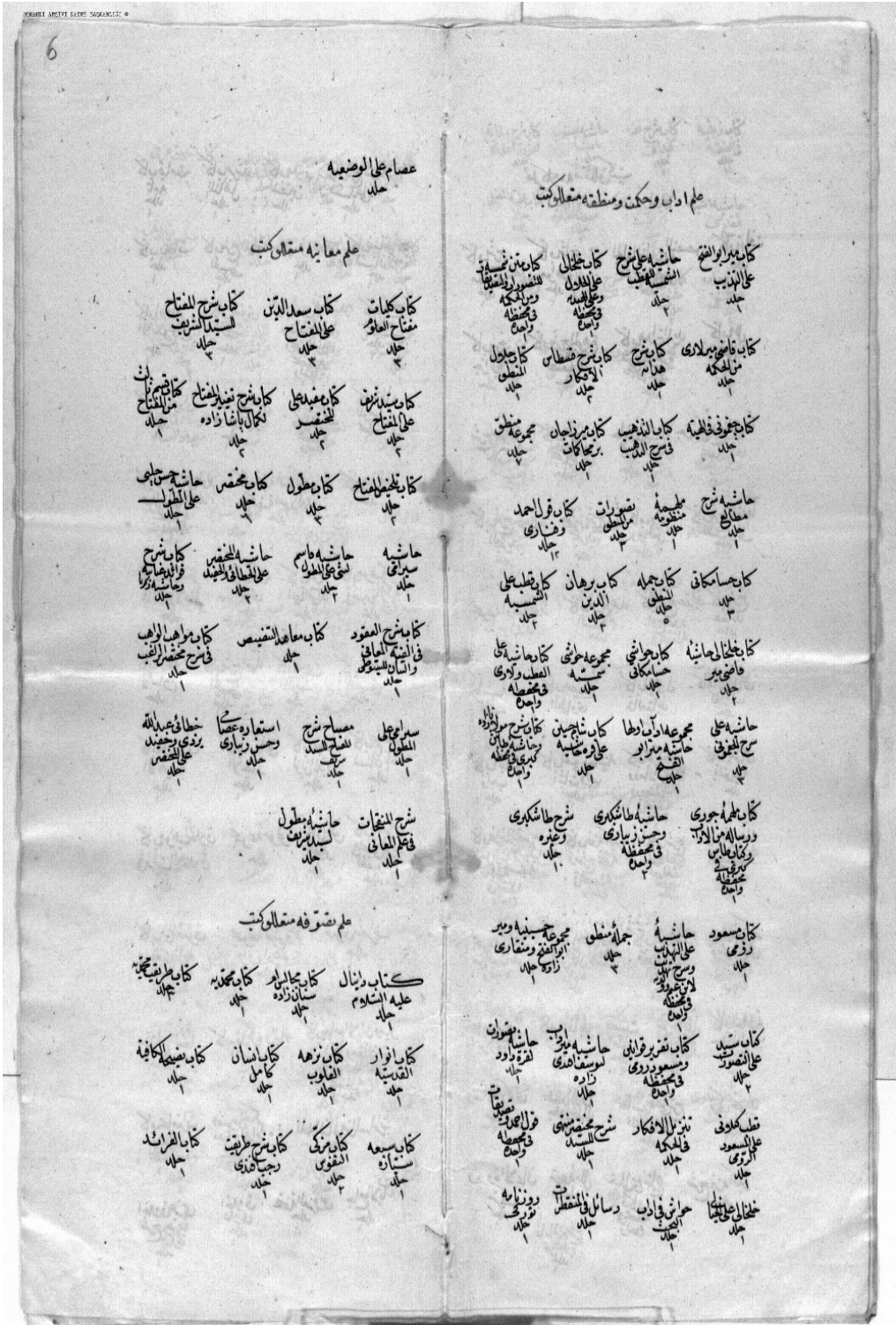

D.03305.0001.00

D.03305.0001.00

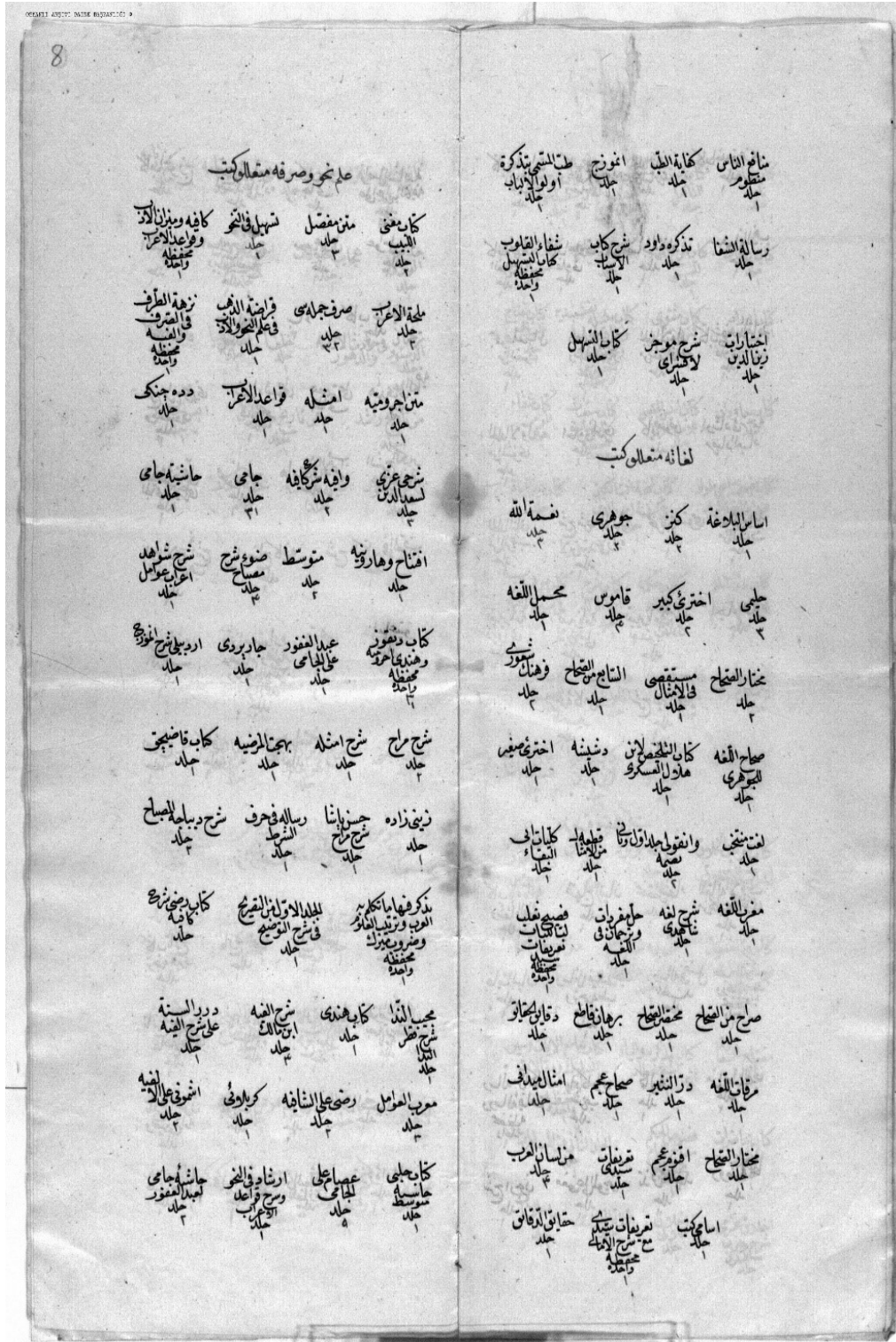
D.03305.0001.00

7

کتاب قیامت جلد نامہ	کتاب مرشد جلد الماھل	کتاب مولود جلد المعانی	کتاب شرح شرعہ جلد السنن الخیر زادہ
کتاب ریختان جلد	کتاب شرح اسماء جلد	کتاب فروع الفقاہ جلد	کتاب رضائے شہود جلد سنن ان زادہ
کتاب اوراد جلد	کتاب شہودی جلد شریف	کتاب سلسلہ شہید جلد	کتاب مناجات جلد
کتاب جاودان جلد	کتاب انوار المبین جلد	کتاب سنیہ جلد	کتاب غناء جلد
کتاب نصیحت اجماع جلد	کتاب تحفہ السالکین جلد	کتاب تفسیر جلد	کتاب عنایہ جلد
کتاب درالمنظر جلد	کتاب حکمہ جلد	کتاب شرح جلد	کتاب وہب سنیہ جلد
کتاب شرحہ جلد	کتاب شرح اسماء جلد	کتاب نصیحت جلد	کتاب اخلاق جلد
کتاب واردات جلد	کتاب وقایف جلد	کتاب وصایا جلد	کتاب اخلاق جلد
کتاب روضہ الخلاق جلد	کتاب مولود جلد	کتاب غلو جلد	کتاب انصاف جلد
کتاب روضہ جلد	کتاب تہذیب جلد	کتاب تعلیم و تعلم جلد	کتاب معرفت جلد
کتاب محاضرات جلد	کتاب جامع الامان جلد	کتاب تذکرہ والیاء جلد	کتاب جامع الامان جلد
کتاب اخلاق جلد	کتاب شرح جلد	کتاب اخلاق جلد	کتاب اخلاق جلد
کتاب اخلاق جلد	کتاب اخلاق جلد	کتاب اخلاق جلد	کتاب اخلاق جلد

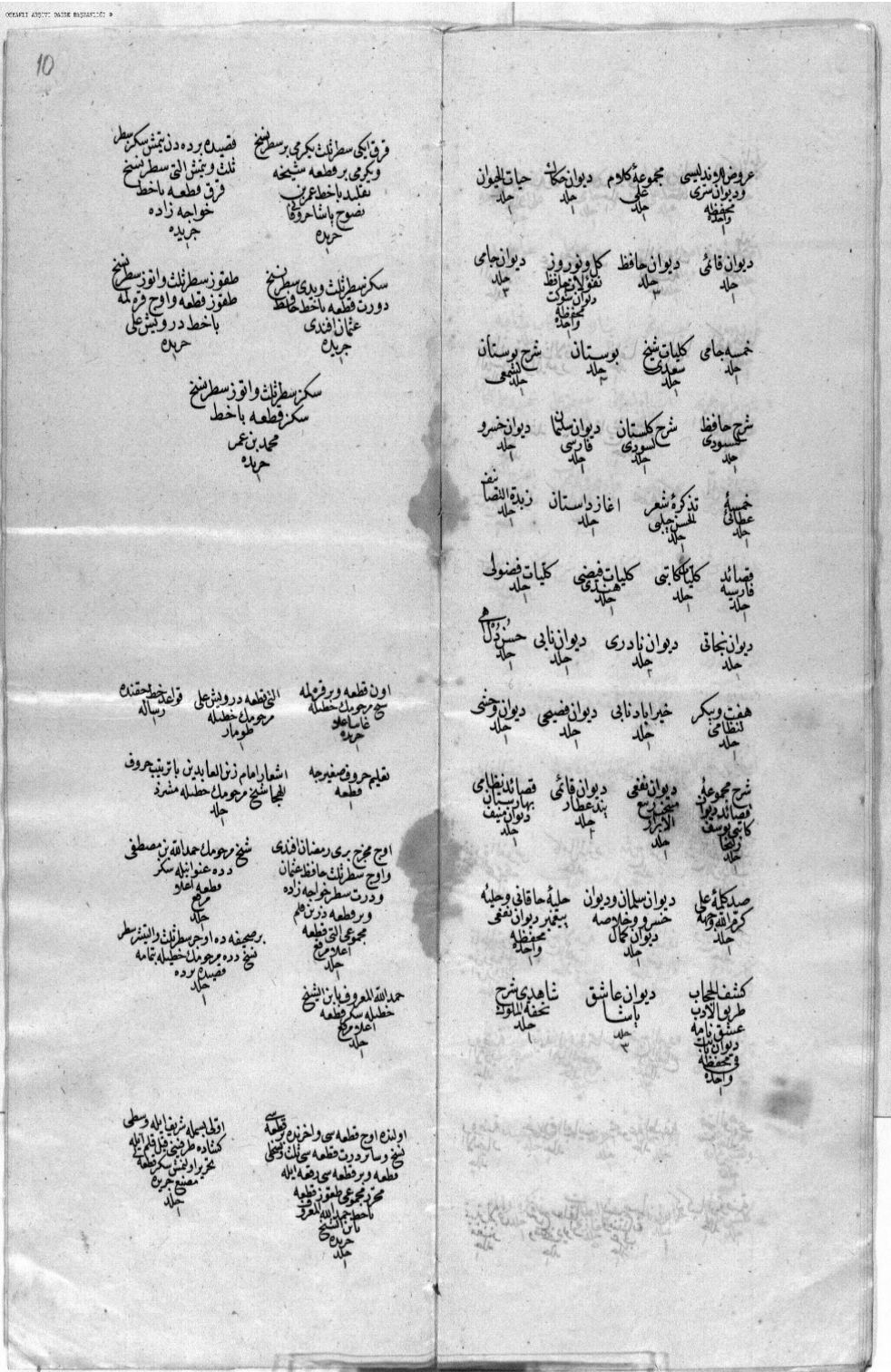
علم طبعہ متعاقبات

کتاب باہ نامہ جلد	کتاب بیان جلد	کتاب مختصر الفقاہ جلد	کتاب الفقاہ الاول جلد
کتاب غایت بیان جلد	کتاب رسالہ مفید و لطیف جلد	کتاب رسالہ فی غسل جلد	کتاب طبع بالذکر جلد
کتاب رسالہ من الکمالہ جلد	کتاب باوکا ران جلد	کتاب کمالہ جلد	کتاب من الطمانینی جلد
کتاب شرح اربعین جلد	کتاب معنی علی المومنین جلد	کتاب تذکرہ للفقید جلد	کتاب روضۃ الحقا جلد

D.03305.0001.00

9	<p>تاريخ خردستري سيروبيسي قاپوننامه اسكندرية نامه جلد جلد جلد جلد</p> <p>حديثه عجائب مخلوقات احوال غزوات قصه سلاطین جلد جلد جلد جلد</p> <p>زنگنه في حروبا لادمنه خلفا قضيبان فاهة الخلفا جلد جلد جلد جلد</p> <p>من تاريخ راشد من تاريخ ميرخوان انش الحليل جلد جلد جلد جلد</p> <p>نتائج الفنون كلياته ودمنه تحفة الجبار الاعيان جلد جلد جلد جلد</p> <p>تاريخ طبري جلد</p> <p>ديوان وادبه متعلقون كتب</p> <p>ديوان المنيني شرح ديوان المنيني مقامات شريفيني جلد جلد جلد جلد</p> <p>درة الفواص كامل المبرد شرح همزيه شرح مقامات حريزي جلد جلد جلد جلد</p> <p>تمام النون شرح لامية شرح ديوان ابن ربيع الاربار جلد جلد جلد جلد</p> <p>روضه الادب نيمه الدهر في محاسن شرح الدرود شرح قصيدة جلد جلد جلد جلد</p> <p>روضه الاضمار خريد الجباب مجموعة لطيفه فتح الوهي جلد جلد جلد جلد</p> <p>تيميز لادن شرح معانيات نسبا كوكبا لروضه جلد جلد جلد جلد</p>	8	<p>كتاب انونج شرح ديابحه كابلو فواصل التافيه جلد جلد جلد جلد</p> <p>اصلاح جلد اصباح في شرح مورع عمل عوامل جلد جلد جلد جلد جلد</p> <p>زيد مورع جلد جملته بناه كتاب شافيه جلد جلد جلد جلد</p> <p>شرح روح جري اشباه لسوي عصمي على هدي على الكافية جلد جلد جلد جلد</p> <p>تعلقات على مجموعته هادي في الاعجاز الشرح الكبار جلد جلد جلد جلد</p> <p>بلوغ الارض شرح ايضاح كافي شرح الكافي في الفقه جلد جلد جلد جلد</p> <p>شرح شذوذ من استعاره قوهي عوامل عتيق جلد جلد جلد جلد</p> <p>اصباح كافي شرح ابيات سمو جلد جلد جلد جلد</p> <p>تواريخه متعلقون كتب</p> <p>كتاب تاريخ تاريخ الفقيه تاريخ حتمنا تاريخ يعقوب جلد جلد جلد جلد</p> <p>تاريخ جلي زاده تاريخ خويج تاريخ زنجيه تقويم التاريخ جلد جلد جلد جلد</p> <p>تاريخ اغوان تيمورخان بجوي ابن العميد جلد جلد جلد جلد</p> <p>كلن خلفا هارون نامه من البطال نذكرة اولياء جلد جلد جلد جلد</p>
---	--	---	--

D.03305.0001.00

**Ek II: III. Mustafa'nın Vakıflarına Ait Vakfıyenin Bostancılar Ocağı Kütüphanesi
Hakkındaki Kısımları¹¹⁰**

Sayfa 358

Ve yine sarây-ı cedîde-i âmirede hadîka-i hâssada Bostâniyân ocağında li-marzâtillâhi ta'âlâ binâ ve inşâsına muvaffak oldukları kütübhâne-i latîfde nâzır ağa hazretlerine yevmî yirmi akçe virile ve kütübhâne-i mezbûrda ulemâ-i fuhûlden bir kimesne ders-i âmm olub yevmî iki yüz akçe vazîfe virile ve huffâzînden tekâmîl-i kırâ'at idüb ehl-i Kur'ân olan bir kimesne şeyhü'l-kurrâ

Sayfa 359

olub yevmî kırk akçe vazîfe virile ve ta'lim-i hat iden kimesneye yevmî otuz akçe virile ve ehl-i rakam olan bir kimesne kütübhâne-i mezbûreye kâtib olub yevmî yirmi akçe vazîfe virile ve hâfız-ı kütüb-i evvel olan kimesneye yevmî yirmi dört akçe vazîfe virile ve hâfız-ı kütüb-i sâni olan kimesneye yevmî yirmi akçe virile ve hâfız-ı kütüb-i sâlis olan kimesneye yevmî yirmi akçe virile ve ders halîfeleri yirmi yedi nefer kimesne olub beher nefere onar akçe olmak üzere yevmî iki yüz yetmiş akçe vazîfe virile

Sayfa 360

ve mezbûr kütübhâneye ferrâş olan üç nefer kimesneye onar akçe olmak üzere yevmî otuz akçe vazîfe virile ve bevâb olan kimesneye yevmî on akçe ve mücellid olan kimesneye yevmî on akçe vazîfe virile.

¹¹⁰ VGMA, 1406, s. 358-360.

Ek III: 1768 Tarihli Muhasebe Kaydı¹¹¹

Sahh

Mücebince tevcih ve mahalline kayd ve şurût-ı alî iktizâsına tatbik ile yedlerine başka başka berevât i'tâ olunmak buyuruldu.

21 N (Ramazan) sene 1181.

Defter-i Hademe-i Kütübhâne-i Hümâyûn Ocak-ı Bostaniyân-ı Hâssa Sarây-ı Cedîd-i Âmire 'An Mülhakât-ı Ocak-ı Hümâyûn			
İsim	Görev	Ücret	Şerh
Osman Efendi.	Nâzır-ı kütüb-i kütübhâne-i hümâyûn.	Yevm 20.	Beher sene Ramazân-ı şerifde hâfız-ı kütüb olanlar ve kâtib-i kütüb olanlar muvâcehelerinde kütübhâne-i hümâyûnda mevcûd kitâbları ta'dâd ve ma'mûlün bih defter ile mukâbele ve tatbik eylemek şartı berâtında şerh virile.
Seyyid Abdurrahman Efendi el-Amedî.	Hâce-i ders.	Yevm 200.	Bâ-işâret-i hazret-i Şeyhü'l-İslâm.
Hâfız Osman Efendi.	Şeyhü'l-kurrâ.	Yevm 40.	Bâ-işâret-i hazret-i Şeyhü'l-İslâm.
YakubHindî Efendi.	Hâce-i meşk.	Yevm 30.	
	Kâtib-i kütüb-i kütübhâne-i hümâyûn.	Yevm 20.	Bostaniyân Ocağında câmi'-i şerif imâmılarına meşrût olmak üzere berâtında şerh virile.
Müezzinler Halifesi Molla İbrahim.	Ferrâş.	Yevm 10.	
Molla Osman.	Ferrâş	Yevm 10.	
Müezzin Molla Ahmed.	Ferrâş.	Yevm 10.	
Bostaniyân Câmi' müezzini Mehmed.	Bevvâb.	Yevm 10.	Bostaniyân Ocağı'nda her kim müezzin olur ise hidmet-i mezbûr kendüsine meşrût olmak üzere berâtında şerh virile.
	Mücellid-i kütüb halife	Yevm 10.	
Hâfız Mustafa bin Mustafa, Derziodalı.	Baş hâfız-ı kütüb.	Yevm 24.	
İsmail bin Ali, Soğukçeşmeli.	Hâfız-ı kütüb-i sâni.	Yevm 20.	
Abdullah bin Mustafa, Aşağıodalı.	Hâfız-ı kütüb-i sâlis.	Yevm 20.	

¹¹¹ BOA, EV.HMH.d., 5624.

Defter-i Hulefâ-i Ders	
İsim	Ücret
Ali bin Mehmed, Gülhâne Ocaklı.	Yevm 10.
Mehmed bin Halil, Suyolcu odalı.	Yevm 10.
Ahmed bin el-Hâcc İsmail, an hasekiyân	Yevm 10.
Mehmed Said, an hasekiyân.	Yevm 10.
Osman bin Mehmed, Soğukçeşmeli.	Yevm 10.
Osman bin Süleyman, Dellâk (?) odalı.	Yevm 10.
Osman bin İbrahim, Suyolcu odalı.	Yevm 10.
Hasan bin Mehmed, Suyolcu odalı.	Yevm 10.
Mustafa bin Osman, Aşağı odalı.	Yevm 10.
Ömer bin Osman, Aşağı odalı.	Yevm 10.
Hasan bin İbrahim, Çeşme odalı.	Yevm 10.
Hasan bin Ahmed, Bağcılar Ocaklı.	Yevm 10.
Mahmud bin İbrahim, Topkapulu.	Yevm 10.
Hüseyin bin Mehmed, Aşağı odalı.	Yevm 10.
Hasan bin Osman, Soğukçeşmeli.	Yevm 10.
Süleyman bin Mehmed, Aşağı odalı.	Yevm 10.
Ali bin İbrahim, Çekel (?) odalı.	Yevm 10.
Mustafa bin Mehmed, Kadı odalı.	Yevm 10.
Osman bin Mehmed, Suyolcu odalı.	Yevm 10.
Mustafa bin Hasan, Çeşme odalı.	Yevm 10.
Mustafa bin Osman, Solak odalı.	Yevm 10.
İbrahim bin Ahmed, Aşağı odalı.	Yevm 10.
Abdurrahman bin Mustafa, Sofalı.	Yevm 10.
Nasuh, Çekel (?) odalı.	Yevm 10.
Abdurrahman, Kadı odalı.	Yevm 10.
Osman, Bekar odalı.	Yevm 10.
İsmail, Derzi odalı.	Yevm 10.

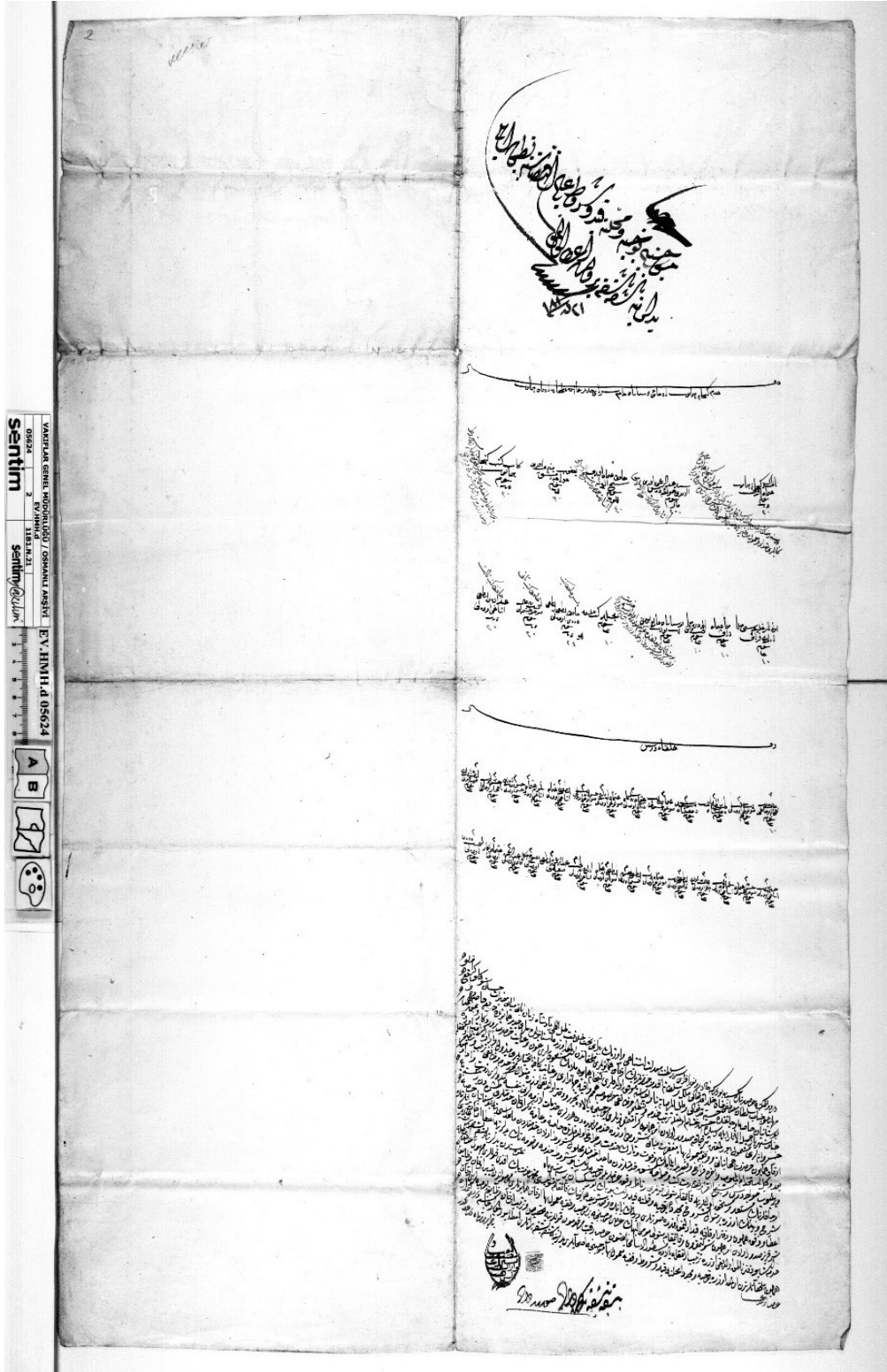
Der-i devlet-mekîne arz-ı bende-i kemîne budur ki

Hâlen refnak-efzâ-yı serîr-i saltanat-ma‘delet-i iştibâhî ve evreng-pirâ-yı taht-ı hilâfet-i zil-lullâhî pâdişâh-ı zamân-ı bânî-mebânî-i hayrât-hassân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü cenâb-ı Sultân Mustafa Hân hallede Allâhu mülkehu ve sultânehu efendimiz hazretlerinin evkâf-ı hümâyûnları mülhakâtından olmak üzere İstanbul’da Sarây-ı Cedîd-i Hümâyûnda hadîka-i hâssada vâki‘ Bostaniyân-ı Hâssa Ocağında hasbeten lillâhi ta‘âlâ ve taleben li-merzâtihî binâ ve ihyâsına muvaffak oldukları kütübhâne-i hümâyûn-ı melâik-meşhûnları avn ü inâyet-i hazret-i perverdigâr ve yümn-i himmet-i cenâb-ı şehriyâr-ı cemîletü’l-envâr ile resîde-i hüsn-i hitâm olmağla tertîb-i hademe ve tanzîm-i vezâ’îfi husûsuna himem-i vâfiye-i cihândârî ve inâyet-i kâfiye-i bahtiyârîleri mebzûl ve irâde-i kerâmet-averde-i hüsrevâneleri meşmûl buyurulmağın şeref-yafte-i sudûr olan emr-i hümâyûn-ı kerâmet-makrûnları mücebince bâlâda tahrîr ve defter olunduğu üzere minvâl-i muharrer hademe vezâ’îfi tertîb ve tanzîm olunmağla evkâf-ı hümâyûn-ı hazret-i cihânbanî ve vakfiyye-i ma‘mûlün bihâ-i mağfîret-mebânî şurûtu üzere hademe-i mezbûreden herbirleri hidemât-ı lâzîmelerini bi-nefsihi kendüleri rü’yet ve idâmede vekîl istihdâm eylemeyüb ve ahâra ferâğ ve kasr-ı yed eylememek ve fevt ve târik-i hizmet ve çerâğ olduklarında hâssa ve âmme zikr olunan hizmetleri taşradan bir kimesneye virilmeyüb hâce-i ders ve şeyhü’l-kurrâ ve nezâret-i kütüb ve hâce-i meşk hizmetlerinden mâ‘adâ hizmetler mahlûl meşrût olan hizmetlerden mâ‘adâsı yine Bostaniyân-ı Hâssa Ocaklarının müsta‘id ve müstahak olanlarına kâimmakâm-ı mütevellî kulları ve nâzır-ı vakf arzlarıyla tevcîh ve işbu şurût hademe-i merkûmenin yedlerine i‘tâ olunan berâtlarında şerh virilmek üzere ber-minvâl-i meşrûh müceddeden tevcîh ve kalemine kayd ve işbu bin yüz seksen bir senesi mâh-ı (boşluk) guresinden yedlerine başka başka berât-ı âlîleri i‘tâ ve vakf-ı hümâyûn ve defter-i evkâfa kayd olunmak üzere sûretleri virilmek bâbında vakf-ı şerîf-i hümâyûnun kâimmakâm-ı mütevellîsi Mehmed İzzet Bey Efendi kulları memhûren arz itmekle şeref-rîz-i sudûr olan emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn ve kâimmakâm-ı mütevellî mûmâ-ileyhin arzı mücebince ber-müceb-i vakfiyye-i ma‘mûlün bihâ evkâf-ı hümâyûnları mahsûlünden ta‘yîn olunan vezâ’îfi hademe işbu defter nâtik olduğu üzere tertîb olunmakla bâlâda mastûrî’l-esâmî bâ‘isûn arz-ı rikkîyet merkûmün kullarına tahsîs ve tertîb olunan vezâ’îf yevmiyeleri evkâf-ı hümâyûn mülhakâtlarından olmak üzere tevcîh ve müceddeden mahalline kayd ve meşrûta-i vakfiyye-i ma‘mûlün bihâ mücebince ashâbları yedlerine başka başka berâtları i‘tâ buyurulmak ricâsına der-i devlet-medâra arz olundu.

Bâkî emr ü fermân der-adlıdır.

Abdü’z-za‘îf Beşir Ağa-yı Dârü’s-sa‘âdeti’ş-şerîfe hâlen (Mühür)

Başka başka tezkere-dâde. Sûret-dâde.

Ek IV: 1790 Tarihli Hademe Defterine Göre Bostancılar Ocağı Kütüphanesi Personeli¹¹²

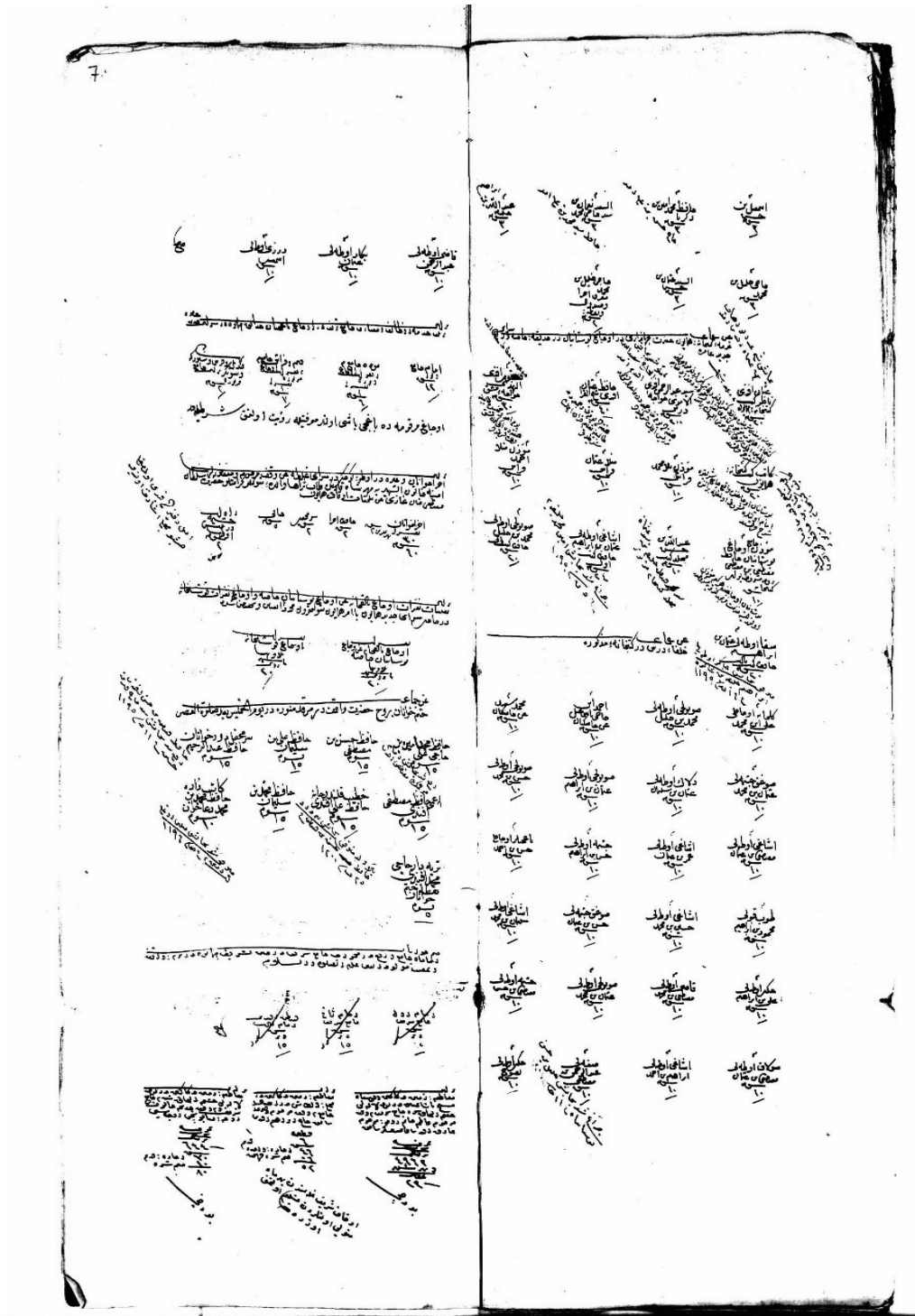
‘An-cemâ‘at-i Hademe-i Kütübhâne-i Hümayûn-ı Hazret-i Cihândârî der-Ocağ-ı Bostaniyân der Hadika-i Hâssa der Sarây-ı Cedid-i Âmire			
İsim	Görev	Ücret	Şerh
Osman Efendi.	Nâzır-ı kütüb-i kütübhâne-i hümayûn.	Yevm 20	Beher sene Ramazan-ı şerîfde hâfız-ı kütüb-i evveller ve kâtib-i kütüb-i evveller muvâcehesinde Kütübhâne-i hümayûnda mevcûd kitâbları ta‘dâd ve ma‘mulün-bih defter ile mukâbele ve tatbîk eylemek şartı nâzır-ı mûmâ-ileyhin berâtına şerh verildi. Becâyîş-i Şeyh Abdülvehhab bin Osman Efendi âmed. Der-uhde-i eş-Şeyh Mehmed.
Seyyid Abdurrahman Efendi el-Amedî.	Hâce-i ders.	Yevm 200.	Haftada yevm-i selâse ve cum‘adan ma‘âdâ beş gün tedrîs eylemek şartıyla da. Molla Şefik (?) becâyîş el-Hâce Saidullah Efendi âmed.
Hâfız Osman Efendi.	Şeyhü‘l-kurrâ.	Yevm 40.	Haftada yevm-i selâse ve cum‘ada tâlibine ta‘lîm-i Kur‘ân eylemek şartıyla da.
Yakub Hindî Efendi.	Hâce-i meşk.	Yevm 30.	Yevm-i ehad ve hâmisde tâlibine haftada iki gün meşk virmek şartıyla da. Der-uhde-i Hafız Mustafa Efendi.
	Kâtib-i kütüb-i kütübhâne-i hümayûn.	Yevm 20.	Bostaniyân Ocağında vâki‘ cami‘-i şerîfde imâm olanlara meşrût olmağla berâtında şerh verilmiştir. Selim Efendi İmâm-ı Ocağ-ı Bostaniyân bin Hafız Mehmed Efendi kâtib-i kütübhâne-i mezbûr.
Müezzin Molla Mehmed	Ferrâş.	Yevm 10.	
Molla Osman.	Ferrâş	Yevm 10.	
Müezzin Molla Ahmed.	Ferrâş.	Yevm 10.	
Müezzin-i Cami‘-i Ocağ-ı Bostaniyân Hafız Mustafa bin Mustafa ber-vech-i meşrût.	Bevvâb-ı kütübhâne	Yevm 10.	Bostaniyân Ocağında her kim müezzin olur ise hidmet-i mezbûr kendüye meşrûtdur.
Abdullah bin Hasan.	Mücellid-i kütüb.	Yevm 10.	Seyyid Mustafa Halife bin Seyyid Osman mücellid-i kütübhâne-i mezbûr.
Aşağı odalı Osman bin İbrahim.	Hâfız-ı kütüb-i evvel.	Yevm 24.	Çerâğ-şüd. Becâyîş-i Emin Mehmed Halife‘ye. Fî 5 N (Ramazan) Sene 1199.

112 BOA, EV.HMH.d, 5308, vr. 6b-7a.

Suyolcu odalı Mehmed bin Halil.	Hâfız-ı kütüb-i sâni.	Yevm 20.	
Saka odalı Osman bin İbrahim.	Hâfız-ı kütüb-i sâlis.	Yevm 20.	Müteveffâ. Becâyîş-i Çakırodalı İbrahim Halife bin Şakir'e. Fî 16 N (Ramazan) sene 1199.

Cemâ'at-i Hulefâ-i Ders der Kütübhâne-i mezkûre		
İsim	Ücret	
Gülhâne odalı Ali bin Mehmed.	Yevm 10.	
Suyolcu odalı Mehmed bin Halil.	Yevm 10.	
Ahmet ibni Hacı İsmail, an hasekiyân.	Yevm 10.	
Mehmed Said, an hasekiyân.	Yevm 10.	
Soğukçeşmeli Osman bin Mehmed.	Yevm 10.	
Dellâk (?) odalı Osman bin Süleyman.	Yevm 10.	
Suyolcu odalı Osman bin İbrahim.	Yevm 10.	
Suyolcu odalı Hasan bin Mehmed.	Yevm 10.	
Aşağı odalı Mustafa bin Osman.	Yevm 10.	
Aşağı odalı Ömer bin Osman.	Yevm 10.	
Çeşme odalı Hasan bin İbrahim.	Yevm 10.	
Bağcılar Ocaklı Hasan bin Ahmed.	Yevm 10.	
Topkapulu Mahmud bin İbrahim.	Yevm 10.	
Aşağı odalı Hüseyin bin Mehmed.	Yevm 10.	
Soğukçeşmeli Hasan bin Osman.	Yevm 10.	
Aşağı odalı Süleyman bin Mehmed.	Yevm 10.	
Çekel (?) odalı Ali bin İbrahim.	Yevm 10.	
Kadı odalı Mustafa bin Mehmed.	Yevm 10.	
Suyolcu odalı Osman bin Mehmed	Yevm 10.	
Çeşme odalı Mustafa bin Hasan.	Yevm 10.	
Solak odalı Mustafa bin Osman.	Yevm 10.	
Aşağı odalı İbrahim bin Ahmed	Yevm 10.	
Sofalı Abdurrahman bin Mustafa.	Yevm 10.	Çerağ-şüd. Becâyîş-i Halil bin Hasan Bostâniyân fî 11 Cemâziye'l-evvel sene 1201.
Çekel (?) odalı Nasuh.	Yevm 10.	
7a		
Kadı odalı Abdurrahman.	Yevm 10.	
Bekar odalı Osman.	Yevm 10.	
Derzi odalı İsmail.	Yevm 10.	

Sahh.

EV.HMH.d 05308

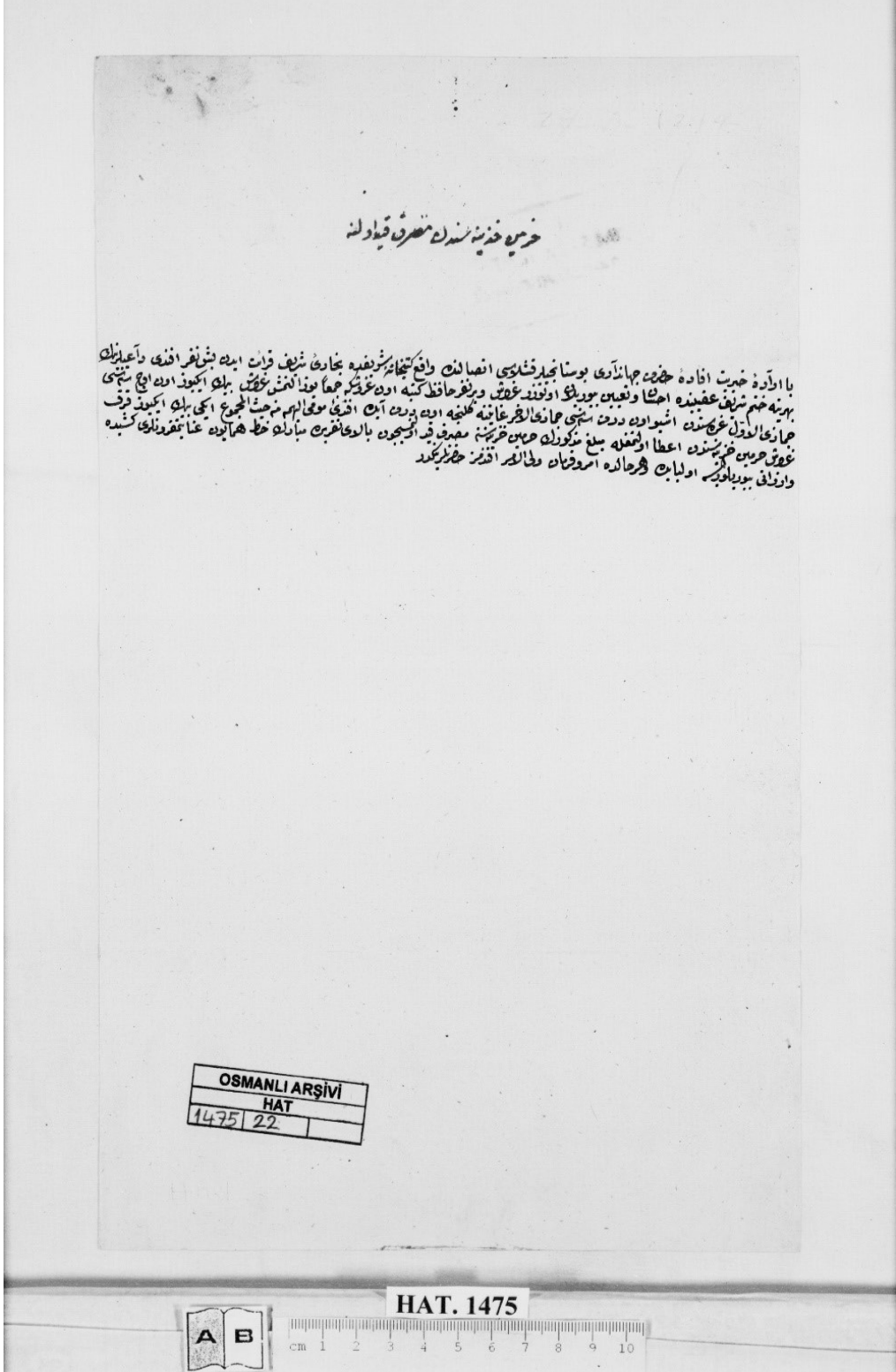
Ek V: III. Selim'in Bostancılar Ocağı Kütüphanesi'nde Buhârî-i Şerîf Okuyanlar Hakkındaki Hatt-ı Hümâyûnu¹¹³

III. Selim'in Hatt-ı Hümâyûnu:

Haremeyn hazînesinden masraf kayd oluna.

Bâ-irâde-i hayriyyet-ifâde-i hazret-i cihândârî Bostancılar kışlası ittisâlinde vâki' kütübhâne-i şerîfde Buhârî-i Şerîf kırâ'at iden beş nefer efendi dâ'îlerinin beherine hatm-ı şerîf akâbinde ihsân ve ta'yîn buyurulan otuz guruş ve bir nefer hâfız-ı kütübe on guruş ki cem'an yüz altmış guruş bin iki yüz on üç senesi Cemâziyye'l-evvel gurresinden işbu on dört senesi Cemâziyye'l-ahir gâyetine gelince on dört ayda efendi-i mûmâ-ileyhime min-haysü'l-mecmû' iki bin iki yüz kırk guruş Haremeyn hazînesinden i'tâ olunmağla meblâğ-ı mezkûrun Haremeyn hazînesine masraf kayd olunmasıçün bâlâ-yı takrîrde mübârek hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûnları keşîde ve erzânî buyurulur ise ol-bâbda ve her hâlde emr u fermân veliyyü'l-emr efendimiz hazretlerindir.

113 BOA, HAT, 1475/22.

Ek VI: Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Süreci Hakkında I¹¹⁴**Sayfa 103**

Evkâf-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı mülûkâne hazinesi tarafından idâre olunmakta olan Hüdâvendigâr-ı esbak cennet-mekân huld-aşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin Sarây-ı Cedîd-i Âmirede mülgâ Bostâniyân kışlağı derûnunda kâ'in kütübhâne-i münîfesinde hâfız-ı kütüpleri mevcûd oldukları hâlde kuyûduna ve kütübhâne defterine tatbîkan ma'rifet-i şer'le devr olunması muktezâsı nizâmından ise de hayli müddetten berü ve yoklanmadığından başka lâyıkıyla mütâla'a ideri olmayub mürûr-ı ezmine ile telakkî müceb olacağından gayrı vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhanesinde mevzû' kütüb-i şerîfe tâm kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğuna ve Enderun-ı hümayûn-ı meymenet-meşhûnda vâki' aden-âşiyân Gazi Sultân Ahmed Hân hazretlerinin kütübhâne-i celilesi tâm ve mükemmel olub ol-vechile sâ'ir kütübhaneden müstağni olduğuna nazâran sâlifü'z-zikr kışlağı mezbur derûnunda vâki' kütübhanesinde mevcûd bulunan kütüb-i şerîfe hâfız-ı kütüpleri ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le ba'de'd-devr zikr olunan Lâleli Kütübhanesi'ne nakl ve kütüb-i sâ'ireye ilâve ile hem tetâvul-i dest ziyâ'ından vikâye ve hem noksânı tekmîl ve hem talebe-i ulûma envâ'-i nef'-i küllî ve fevâ'id-i kesîreyi müstevcib olacağını beyânıyla kütübhâne-i mezkûreye vaz' olunmak üzere mikdâr ve esâmîlerini mübeyyin memhûr ve mümzâ defter birle takdîmi husûsuna hatt-ı şerîf-i kerâmet-redîf-i şeref-efzâ-yı sahîfe sudûr buyurulmuş olduğuna mübeyyin hâlen Evkâf-ı hümayûn nâzırı ve vakf-ı müşârun-ileyhin kâimmakâm-ı mütevellîsi e'âzım-ı ricâl-i Devlet-i Aliyye-i ebediyyetü'l-istimrârdan atûfetlü semâhatlü es-Seyyid Mehmed Tahir Efendi hazretlerinin bir kıt'a memhûr takrîri bâlâsına bu dâ'ilerine hitâben sâdir olan fermân-ı âliye imtisâlen sayb-ı şer'-i enverden ta'yîn ve irsâl olunan Kâtib es-Seyyid Hâfız Mehmed Eşref Efendi ve kâimmakâm-ı mütevellî mûmâ-ileyhin vekîl-i müsecceli müderrisîn-i kirâm-ı zevi'l-ihtirâmdan Hocazâde es-Seyyid Mehmed Rıfıkı Efendi ibni el-Hâcc Ebubekir Efendi ve vâkıf-ı müşârun-ileyhin mârrü'z-zikr Bostâniyân kışlağı derûnunda kâ'in kütübhaneleri hâfız-ı kütüb-i evveli Topkapu ustası sâbık Hüseyin Efendi ve sânisî dahi İmâm Mustafa Efendi ve kütübhâne hocası müderrisîn-i kirâmdan Ebubekir Efendi ibni Mustafa ile medrese-i münîfesi müderrisi esâtîz-i kirâmdan ders-i âmm Hoca Hüseyin Efendi tarafından kezalik vekîl-i müsecceli müderrisîn-i kirâmdan es-Seyyid Mustafa Efendi ibni Hüseyin ve medrese-i mezbûre derûnunda vâki' kütübhanenin hâfız-ı kütüb-i evveli eş-Şeyh el-Hâcc Yusuf Efendi ve sâni Mehmed Efendi ve sâlis es-Seyyid Mehmed Memiş Efendi ve müstahfız hâfız-ı kütüb-i evveli müderrisinden Süleyman Efendi ve sâni İbrahim Efendi ve ferrâşı Abdülkadir Efendiler hâzır oldukları hâlde evvelâ Sarây-ı Cedîd-i Âmirede vâki' kütübhâne-i münîfeye varub merkûmünun taleb ve ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer'le bi'd-dikka ve't-taharrî bâlâsı vâkıf-ı merhûm-ı müşârun-ileyhin hattı ve mühr-i hümayûnlarıyla memhûr ve müveşşah kütübhâne defterinde muharrer esâmîlerine tatbîkan ba'de'd-devr ba'dehu âriyet dolabları ile medrese-i mezkûre kütübhanesine nakl birle fûnûn ve sutûr ve evsâfi tahrîr ve ta'dâd birle müceddeden tanzîm olunan kütüb-i şerîfe defteridir ki ber-vech-i âti zikr ve beyân olunur.

Fî'l-yevmi's-sâbi' ve'l-ısrîn min Şa'bâni'l-mu'azzam li-sene sitte ve erba'în ve mie'teyn ve elf.

114 VGMA, 642, s. 103

۹ ۱۰۴

۵۰

اوقاف هم چون شوکتیون ملوکا: هزینه سی طرفدن اداره اولمقده اولون خدانوکار
 اسی جنتیخان خلد آشیان مرحوم ومغفور له سلطه معطی خان طاب ترزه حضرتنیک
 سرای جدید علم ده ملقا بوستانیان قشوعی درونزه کاتب کتبخانه: منصف سزه حافظ
 کنیری موجود اولدقاری حاله قبودیه وکتبخانه دفتریه تطبیقا معرفت شعاع وراولقی
 مقتضای نظامدن اسی ده جلی مدت نیرو وبقلمدن بندن بشف اولقبیل مطالع ایریک
 اولیوب مرور ازمنه ایل تلفی موجب اولد جسدن غیرکی واقف مت رالیهک اولدی
 جامع شریفی حواریه کاتب مدرسی درونزه اولون کتبخانه سزه موضوع کتب شریفه نام کتبخانه
 تزیینی اولیوب ناقص اولدینم واندرون هابون بیمنت مت کورنه واقع عدن آشیان غازی
 سلطان احمدخان حضرتنیک کتبخانه جلیده سی نام وکل اولوب اولوج ایل کتبخانه دن
 مستعی اولدینم نظر اسلنا الذکر قشوع فرور درونزه واقع کتبخانه سزه موجود بولان
 کتب شریفه حافظ کنیری معرفتی ومعرفت شعاع بعد الدور ذکر اولانک اولدی کتبخانه سزه
 نقل وکتب سازه به علاوه ابرهم نطاول دست ضیاعدن وقایه وهم نقصان تکلیف وهم
 طلب علوم انواع نفع کلی و فوائد کثیره به مستوجب اولدینم بیانیله کتبخانه مذکور به وضع
 اولنق اوزره مقدار واسا سیرینی میده مهور ووضعی دفتر برله تقدیمی خصوصه حفظ تریف
 کرامتدین شرف افزای صحیفه صدور بولنشی اولدینم سببه حاله اوقاف هابون باری
 ووقف مت رالیهک قائمقام تنولسی اعظم رجال دولت علیه ایدیه الاستراردن مهور
 ساجنو السید محمد طاهر اذی حضرتنیک بوقلم مهور تقریری باؤسنه بود علیه خطا آسار
 اولون فرمان عالی به امتثالاً صوب سرح آوردن تعبیه وارسال اولانک کاتب الشیخ
 محمد شرف اذی وقائمقام تنولی موی رالیهک وکیل مسجلی مدرسیه کرام ذوی اجترادن
 حواجه زاده السید محمد رفیق اذی بن حاج ابوبکر اذی ووقف مت رالیهک مارالذکر
 بوستانیان قشوعی درونزه کاتب کتبخانه لری حافظ کتب اولی طوب بنواسته سی سابق حسین
 اذی و تانیسی دخی امام معطی اذی وکتبخانه حواجه سی مدرسیه کرامدن ابوبکر اذی
 ابن معطی ایل مدرس منصفی مدرس اس نیک کرامدن درسام حواجه حسین اذی طرفدن
 لذلک وکیل مسجلی مدرسیه کرامدن السید معطی اذی ابن حسین مدرس مذوره درونزه
 واقع کتبخانه نیک حافظ کتب اولی الشیخ اخراج یوسف اذی وناق محمد اذی وخالق السید
 محمد شرف اذی مستحفظ حفظ کتب اولی مدرسین سلمان اذی وخالق ابراهیم اذی
 وقرائتی عبد القادر اذی حواریه اولدقاری حاله اوله سرای جدید علم ده واقع کتبخانه
 منصفیه واروب فرعونیک طلب ومعرفتدی ومعرفت شریفه بالذکر والحق بالوسی هو
 واقف مرحوم مت رالیهک خطی مهور هابون ایل مدرس مذکور کتبخانه دفتریه مهور سیر
 تطبیقا بعد الدور بعین عاریت اولد باری ایل مدرس مذکور کتبخانه سنه نقل برله فنون هو
 وسطور ووصافی تقریر وند ادرله مجدداً تنظیم اولانک کتب شریفه دفتر برله مهور
 ذرو بیان اولنور الیوم السابع والاضرب من شعبان المعظم السنه واربعمین
 ومانین والنف

Ek VII: Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Süreci Hakkında II¹¹⁵**Sayfa 145**

Evkâf-ı hümayûn-ı şeref-makrûn-ı mülûkâne hazînesi tarafından idâre olunmakta olan Hüdâvendigâr-ı esbak cennet-mekân Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin evkâf-ı şerîfesinden Sarây-ı Cedîd-i Âmirede mülgâ Bostaniyân kışlağı derûnunda kâ'in kütübhâne-i münîfesinden hâfiz-ı kütüb-i evveli Topkapu ustası ve sânilîği dahi imâmı uhdelerinde olarak mukaddemce çerâğ buyurulmuş olduklarına ve aralıkda kütübhânelere mevzû' kütüb-i şerîfenin defterine tatbîkan devri muktezâsı nizâmından idüğüne ve kütübhâne-i mezkûre dahi hayli müddetden berü yoklanmamış olduğuna binâen hâfiz-ı kütüpleri mevcûd oldukları hâlde kuyûduna ve kütübhâne defterine tatbîkan ma'rifet-i şer'le bi't-ta'dâd devr olunması husûsu akdemce bâ-takrîr Haremeyn-i Şerîfeyn müfettişi efendiye havâle buyurulmuş ise de kütüb-i mezkûre ba'de'd-devr yine kütübhâne-i mezkûrede ibkâ olursa öteden berü lâyıkiyla mütâla'a ider olmadığından oldukları yerde adem-i tedâvül cihetiyle giderek telefîni müceb olacağına ve vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında kâ'in medresesi derûnunda olan kütübhâne-i münîfesine fi'l-asl mevzû' olan kütüb-i şerîfe tâm kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğuna ve Enderun-ı hümayûnda aden-aşiyân Gazi Sultân Ahmed Hân hazretlerinin mükemmel kütübhâne-i celîlesi olduğuna nazâran müşârun-ileyh Sultân Mustafa Hân hazretlerini sâlifü'z-zikr kışlağı-ı mezbûr derûnunda kütübhanesinde bulunan kütüb-i şerîfe müfettiş-i mûmâ-ileyh ma'rifetiyle devrinden sonra vâkıf-ı müşârun-ileyhin mârrü'l-beyân Lâleli Kütübhanesine nakl ile kadîm mevzû' olan kütüb-i şerîfeye ilâve olunduğu takdîrde hem kütübhâne-i mezkûre noksânı tekmîl ve hem dahi mütâla'asıyla talebe-i ulûma envâ'-i nef' ve fevâ'id-i kesîreyi müceb olacağından keyfiyet hâk-i pây-ı hâcet-revâ-yı mülûkânede lede'l-istîzân ol-bâbda ruhsat-ı seniyyeyi hâvî kerâmet-efzâ-yı sahîfe-i sunûh ve sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı isâbet-makrûn-ı hazret-i cihândârî mazmûn-ı münîfi mücebince kışlağı-ı mezbûr derûnunda kütübhâne-i mezkûrede vâki' kütüb-i şerîfe müfettiş-i mûmâ-ileyh ma'rifetiyle kuyûd ve defterine tatbîkan ba'de'd-devr vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Kütübhâne-i celîlesine nakl ve vaz' olunarak mikdâr ve esâmîlerini mübeyyin memhûr ve mûmzâ defteri terkîm ve takdîm birle ol-vechile defter-i mezkûr Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebesi kalemine kayd ve kütübhâne-i mezkûre defterine zeyl ile lede'l-hâce keyfiyet ma'lûm olmak üzere evkâf-ı hümayûn defterlerine ilm u haberi i'tâ olunmak

Sayfa 146

üzere tanzîm ve keyfiyeti huzûr-ı âliye i'lâm olunmak üzere müfettiş-i mûmâ-ileyhe havâlesi husûsunu evkâf-ı hümayûn nâzırı sa'âdetlü atûfetlü es-Seyyid Mehmed Tahir Efendi hazretleri takrîr itmekle ber-müceb-i takrîr iktizâsı tanzîm ve i'lâm olunmak bâbında müfettiş-i mûmâ-ileyhe hitâben sâdır olan fermân-ı âliye imtisâlen müşârun-ileyhin evkâf-ı celîlesinden Sarây-ı Cedîd-i Sultânî dâme mahfûzan bi'l-hıfzî's-semâdânîde mülgâ Bostâniyân kışlağı derûnunda vâki' kütübhanesinde mevcûd bi'l-cümle kütüb-i mütenevvi'a kadîm âriyet dolablarıyla ma'an vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Câmi'-i Şerîfi civârında medrese-i münîfi derûnunda kâ'in kütübhâne-i celîleye nakli irâde-i kerâmet-ifâde-i hazret-i şehinşâhî muktezâsından olduğuna binâen kütüb-i mezkûre ma'rifet-i şer'-i lâzımü'l-huzûr ma'rifetleriyle bâlâsı vâkıf-ı

115 VGMA, 642, s. 145-146.

müşârun-ileyhin hatt ve mühr-i hümayûnlarıyla müzeyyen ve müveşşah bir kıt'a mücelled atık defterine tatbîkan devr olunarak ta'rif-i fûnûn ve tebyîn-i evsâf ve ta'dâd-ı sutûruyla müceddeden tahrîr ve sebt ve zîri imzâ ve hatmiyle mahtûm tanzîm ve takdîm kılınan kütüb-i nefise-i mütenevvi'a-i menkûle medrese-i mezbûre derûnunda olan kütübhânesi hâfız-ı kütüpleri ve müstahfızlarına ba'de't-teslîm ve defter-i atıkde esâmîsi muharrer ise de bu def'a der-dest bulunmadığından medrese-i mezkûrede vâki' kütübhâne hâfız-ı kütüplerine teslîm olunmadığını hâvî ancak isimleri ve kütübhâne-i mülgânın hâfız-ı kütübü olan Topkapu ustası sâbık Hüseyin Efendi'nin takrîri üzere bâlâlarına sürh ile işâret kılınarak müceddeden tahrîr ve defter zeyline sebt kılınan bir kıt'a defter mezkûr aklâm-ı pâdişâhîden Haremeyn-i Muhteremeyn Muhâsebesi kaleminde mukayyed zikr olunan vâkıf-ı müşârun-ileyhin defteri zeyline kayd olunub ve evkâf-ı hümayûn-ı feyz-meşhûn tarafına iktizâ eden ilm u haberi i'tâsı istid'a olunduğunu müfettiş-i mûmâ-ileyh es-Seyyid Ali Remzi Efendi i'lâm itmekle i'lâmı mücebince muhâsebe-i merkûmeye kayd ile evkâf-ı hümayûn tarafına ilm u haberi verilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub vech-i meşrûh üzere evkâf-ı hümayûn tarafına işbu ilm u haber verildi. Fî 12 RA Sene 1247.

Ek VIII: II. Mahmud'un Kitapların Lâleli Kütüphanesi'ne Taşınması Hakkındaki Hatt-ı Hümâyûnu¹¹⁶

II. Mahmud'un Hatt-ı Hümâyûnu:

Manzûrum olmuştur. İşbu takrîrinde beyân ve istîzân olunduğu üzere tanzîmine bakılması vakı'a münâsib ve envâ'-ı fevâidi müceb olacağı emr ve aşikâr olmağla tubkî takrîrin vechle Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebesi kalemine kayd ile evkâf-ı hümâyûnumuz defterlerine ilm u haberleri tahrîriyle tasviyesine ibtidâr olunsun.

Evkâf-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûn-ı mülûkâneleri hazînesi tarafından idâre olunmakta olan Hüdâvendigâr-ı esbak cennet-mekân Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin Sarây-ı Cedîd-i Âmirelerinde mülgâ Bostaniyân kışlağı derûnunda kâin kütübhâne-i münîfesinin hâfız-ı kütüb-i evveli Topkapu ustası ve sânilîği dahi imâmî uhdelerinde olarak mukaddemce çerâğ buyurulmuş olduklarında ve o aralıkta kütübhânelere mevzû' olan kütüb-i şerîfenin defterine tatbîkan devrin muktezâ-yı nizâmından idüğüne ve kütübhâne-i mezkûre dahi hayli müddetden berü yoklanmamış olduğuna binâen hâfız-ı kütüpleri mevcûd oldukları hâlde kuyûduna ve kütübhâne defterine tatbîkan ma'rifet-i şer'le devr ve ta'dâd olunması husûsu bâ-takrîr-i çâkerî Haremeyn-i Şerîfeyn müfettişi efendi dâ'îlerine havâle olunmuş ise de kütüb-i mezkûre ba'de'd-devr yine kütübhâne-i merkûmede ibkâ olursa öteden berü mütâla'a ider olmadığından oldukları yerde âdem-i tedâvül ile giderek telefîni müceb olacağına ve vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Cami'-i Şerîfî civârında kâin medresesi derûnunda olan kütübhâne-i münîfesine fi'l-asl mevzû' olan kütüb-i şerîfe tâm kütübhâne tertîbi olmayub nâkıs olduğu haber verildiğine ve Enderun-ı hümâyûnlarında firdevs-aşiyân Sultân Ahmed Hân aleyhi'r-rahme ve'r-rıdvân hazretlerinin kütübhâne-i celîlesi mükemmel ve her fûnûnu câmi' ve müştemil kütüb-i nefise mevcûd ve tettebbu'a kâfi olduğuna nazaran müşârun-ileyh Sultân Mustafa Hân hazretlerinin sâlifü'z-zikr kışlağı-ı mezbûr derûnunda kütübhânesinde bulunan kütüb müfettiş-i mûmâ-ileyh dâ'îleri ma'rifetiyle devrden sonra vâkıf-ı müşârun-ileyhin mârrü'l-beyân Lâleli Kütübhânesine nakl ile kadîm mevzû' olan kütüb-i şerîfeye ilâve olunduğu takdîrde hem kütübhâne-i mezbûre noksânî tekmîl ve hem dahi mütâla'asıyla talebe-i ulûma envâ'-ı nef' ve fevâid-i kesîreyi müceb olacağı celî ve mütebâdir-i hâtır-ı çâkerî olmağla ber-minvâl-i muharrer tanzîmi muvâfık-ı emr u irâde-i seniyye-i şâhâneleri buyurulduğu hâlde devr oluncak kütüb-i şerîfe ma'rifet-i şer'le vâkıf-ı müşârun-ileyhin Lâleli Kütübhânesine nakl ve kütübhâne defterine zeyl olunarak Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebesi kalemine kayd ile Evkâf-ı hümâyûnları defterlerine ilm u haberleri tahrîriyle tesviyesine ibtidâr olunmak üzere ve hazret-i seniyye-i pâdişâhânelerini mutazammın bâlâ-yı takrîr-i abd-ı hakîr mübârek ve mes'ûd hatt-ı şerîf-i kerâmet-redîf-i şâhâneleri ile müveşşah ve tenvîr buyurulmak bâbında ve her hâlde emr u fermân hazreti veliyyü'l-emr ve'l-ihsân efendimizindir.

116 BOA, HAT, 1584/6.

